

Bidrar till det goda samhället

- Vi kan inte förlita oss på gamla lösningar, säger Sara Stendahl.

MACCHIARINI-AFFÄREN

Skulle det kunna
hända på GU?

SID 4

PRISAD LÄRARE SLUTAR

Hans Abrahamsson
och världen

SID 16

PRESSAS ATT VARA BÄST

Synen på sanning
och excellens

SID 26

GU:s arbetsgivarroll en prioriterad fråga

ÅRETS HÖSTTERMIN har inletts med ljuvligt sensommarväder. Men den senaste tiden har inte bara präglats av fint väder. I spåren av den skandal som Karolinska Institutet drabbats av genom rekryteringen av kirurgen/forskaren Paolo Macchiarini, har forskarvärlden hamnat i chock och många viktiga frågor kring vår verksamhet har ställts på sin spets.

Skulle då det som hänt på KI kunna hända här? Det är naturligtvis en hypotetisk fråga men samtidigt viktigt att reflektera över. Jag är övertygad om att vi är många som just nu funderar över de lärdomar som kan dras och vilka åtgärder som kan krävas. Bland de områden som sannolikt nu lyfts mycket högt på alla lärosätens dagordningar är förstås forskningsetiken men även sådant som regler och rutiner och hur de följs.

Som ytterst ansvarig för en stor verksamhet finns det alltid nya utmaningar att ta tag i. När jag nu gör mitt sista år som rektor för Göteborgs universitet är min plan framför allt att fullfölja sådant som redan är beslutat och påbörjat. Här är de områden som jag avser att prioritera:

Arbetsgivar- och ledningsfrågor. För att skapa ett rättssäkert system för rekrytering och anställningar krävs goda organisatoriska förutsättningar men även enhetlighet, tydlighet och transparens. Ett förbättringsarbete har redan startat. Detta kommer att kräva ett förstärkt HR-stöd och en handlingsplan har presenterats för dekaner och prefekter.

Införande av universitetsgemensamt ansvar för lärarutbildningen. Vi har under det senaste året lagt grunden till en ny organisation för lärarutbildningen där Samordningsnämnden för lärarutbildning, SOL, har en nyckelroll.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Ansvaret för helheten blir nu en fråga för hela universitetet, vilket bland annat betyder att varje fakultet har en representant i SOL. Det innebär att alla måste hjälpas åt och bidra till en lyckad implementering.

Naturvetenskapliga fakultetens strategiska utveckling. Som stöd för Naturvetenskapliga fakultetens arbete med att skapa en gemensam målbild för den långsiktiga utvecklingen av verksamheten, genomfördes en utredning som blev klar före sommaren. Med utgångspunkt i denna utrednings rekommendationer går vi nu vidare med bland annat en undersökning av hur dagens marina fältstationsverksamhet kan bedrivs mer resurseffektivt.

Utveckling av projekten Näckrosen och Life Science (Medicinarberget). Båda dessa projekt är stora och strategiska med betydelse inte bara för Göteborgs universitet utan även för staden och regionen. Min ambition är nu att se till att de fortsätter att utvecklas positivt, i första hand till gagn för vår egen verksamhet men också för att dels utveckla en samlad miljö för Life Science, dels skapa en unik mötesplats för humaniora, kultur och konst i vår del av landet.

Samarbete med Chalmers. Det pågår en mängd samarbeten mellan Göteborgs universitet och Chalmers. Tillsammans med Chalmers rektor Stefan Bengtsson vill jag nu gå vidare och tydliggöra de intentioner som finns med våra samarbeten, inte minst runt de möjligheter vi har att gemensamt bidra till att utveckla och stärka universitetsstaden Göteborg.

Samarbete med stad/region. Mot bakgrund av universitetets betydande roll när det gäller regionens kompetensförsörjning, blir samarbetet med Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen allt viktigare. Det kan handla om allt från våra studenters behov av bostäder och praktikplatser till nyttiggörande av forskningsresultat och deltagande på gemensamma arenor. Allt detta kan utvecklas och det tänker jag fokusera på under det kommande året.

Med detta sagt är det bara att gå från ord till handling.

Pam Reedman

GUJOURNALEN

EN TIDNING FÖR GÖTEBORGS
UNIVERSITETS MEDARBETARE

Oktober 2016

**CHEFREDAKTÖR &
ANSVARIG UTGIVARE**
Allan Eriksson 031 - 786 10 21
allan.eriksson@gu.se

REDAKTÖR & STF ANSVARIG UTGIVARE
Eva Lundgren 031 - 786 10 81
eva.lundgren@gu.se

FOTOGRAF OCH REPRO
Johan Wingborg 070 - 595 38 01
johan.wingborg@gu.se

GRAFISK FORM & LAYOUT
Anders Euren 031 - 786 43 81
anders.euren@gu.se

MEDVERKANDE SKRIBENTER

Carina Elmäng, Karin Frejrud, Anna Rehnberg
och Elin Lindström Claessen.

ADRESS

GU Journalen,
Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg

E-POST

gu-journalen@gu.se

INTERNET

www.gu-journalen.gu.se

UPPLAGA

5 500 ex

ISSN

1402-9626

UTGIVNING

6 nummer/år
Nästa nummer ute i början av november.

MANUSSTOPP

14 oktober 2016.

MATERIAL

För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar
redaktionen.

Citera gärna, men ange källan.

ADRESSÄNDRING

Gör skriftlig anmälan till Ingalill Allvin,
inga-lill.allvin@gu.se.

OMSLAG

Sara Stendahl, professor i offentlig rätt.
Foto: Johan Wingborg

TRYCKERI

Billes Tryckeri AB

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

2 Mina prioriteringar sista året som rektor.

NYHETER

- 4 Dåligt ledarskap och bristande respekt för regler orsakade krisen på KI.
- 5 Oberoende forskning stärker förtroendet, menar rektor Pam Fredman.
- 6 Vision 2020 uppdateras vid halvtid.
- 7 Per Cramér föreslås som rektor.
- 8 Bara fyra av tio utnyttjar friskvårdsbidraget.
- 10 Rådet för unga forskare vill nå fler.
- 11 Uppskattad alumnverksamhet - men okänd.
- 12 UB stänger ner två bibliotek.
- 13 Centrum som vill få oss att äta mer från havet.
- 14 Starkt kritiserat förslag utreds vidare.
- 15 Nytt banbrytande program för Europastudier.

REPORTAGE

- 16 Välkänd profil går i pension.
- 19 Han tar över omdebatterat institut.

PROFILEN

- 20 Sara Stendahl står upp för barnens rättigheter.
- 23 Den sanna historien om en blodstörstig furste.
- 24 Nytt centrum ska underlätta samarbete om miljö och rättvisa.
- 25 SND i forskarens tjänst.
- 26 Det är något ruttet i forskningens kungarrike.
- 28 Framtidens spel inte vad du tror.
- 30 Så kan Sverige lära av Kanada.
- 32 Undervisning i språk bör ske i alla ämnen.

DEBATT

- 34 Rapport från nedskärningarnas Storbritannien.
- 35 Vi tror på en öppen akademi med fri åsiktsbildning.

PÅ SLUTET

- 37 Björn Molin blir den förste jubeldoktorn i statsvetenskap.
- 38 Nytt om folk.
- 40 Konsten som gör det lättare att förstå upptäckter.

20

Kämpar för mänskliga rättigheter

Sara Stendahl låter studenterna möta människor i nöd.

23

Den sanna bilden av Dracula

Ingmar Söhrman går till källorna.

16

Går i pension efter 40 år på GU

Svårt avsked för Hans Abrahamsson.

26

Macchiarini verkade inte i ett vakuum

Ett prestationsinriktat system lockar till genvägar.

8

Träna bort stressen

Linda Flores tar vara på friskvårdsbidraget.

40

Mikroskopiska bilder

Konst och forskning i skön förening.

Redaktionen: Källskyddet en självklarhet

HAVS- OCH vattenmyndigheten har anmälts till Justitiekanslern, JK, för röjande av källa. Det handlar om en person som tipsat myndighetens tidning, *Hav och vatten*, och begärt anonymitet, vilket tidningen har skyldighet att ge. Ändå har myndigheten, utan att tillfråga redaktionen, lämnat ut namn och e-postadress med hänvisning till offentlighetsprincipen. Denna händelse har fått stor uppmärksamhet och somliga debattörer menar att offentlighetsprincipen och tryckfrihetsförordningen står emot varandra. Krav

ställs på att lagen måste ändras och frågan har väckts om myndigheter kan ge ut tidningar som garanterar källskydd. Men egentligen är det inte så svårt. Som vi uppfattar saken har myndigheten inte agerat korrekt. Uppgifter till en redaktion med ansvarig utgivare omfattas av det skydd som grundlagen ger journalistisk verksamhet. I tryckfrihetsförordningen framgår det att en uppgift som lämnas in till en myndighet i syfte att publiceras i en periodisk skrift inte är en allmän handling. Källskyddet går före principen om

offentlighet. Högsta domstolen har i en dom från 2015 slagit fast att ”skyddet för uppgiftslämnarens anonymitet har betydelse för tillgången till information och är därmed en förutsättning för att tryckfriheten ska fylla sin funktion i ett fritt och demokratiskt samhälle”. Dessa principer måste vi värna om.

I DETTA NUMMER av GU Journalen tar vi upp konsekvenserna av Macchiarini-affären ur olika synvinklar. Bland annat intervjuas rektor Pam Fredman, oredlighetsrådets

ordförande Björn Rydevik och etikexperten Christian Munthe.

OCKSÅ TRE vetenskapsteoretiker diskuterar forskningens utveckling med utgångspunkt från Macchiarini-affären. Liksom Sten Heckscher i sin utredning ställer de frågan om regeringens satsning på excellens har skapat ett uppdrivet forskningsklimat där jakten på pengar och prestige blir styrande.

Skydd för visselblåsa

Dåligt ledarskap samt bristande respekt för regelverket, det är huvudorsakerna till att Macchiarini-fallet blev en sådan katastrof.

Övriga förklaringar ställer sig dock Christian Munthe och Björn Rydevik mer skeptiska till.

HUR KUNDE DET hända? Det är den fråga vetenskapssamhället ställer sig efter att allt fler komprometterande detaljer offentliggörs i Macchiarini-ärendet. Handlar det om att autonomireformen gett rektorerna för stor makt, om en allt hetare jakt på excellens och framtida Nobelpristagare eller om otillräckliga regler?

Christian Munthe, professor i praktisk filosofi samt ledamot av Svenska Läkaresällskapet etikdelegation, menar att ingen av dessa förklaringar är särskilt tillfredsställande.

– När en skandal inträffar finns alltid folk som hittar förklaringar i olika problem som kanske i och för sig är allvarliga men som inte alla behöver höra till saken. Självklart kan prestige och pengar ha betydelse när någon fuskar, särskilt om det handlar om ett område där forskaren själv kan bli förmögen på sina resultat. Men det förekommer fusk även inom forskning som inte alls ger en massa pengar. Och det är ju knappast så att forskningsskandaler är ett nytt fenomen, de fanns även före alla stora excellenssatsningar.

PÅ SENARE ÅR har vi rört oss från ett system som bygger på förtroende där forskarna litar på sina kollegor, till ett system där forskarna kontrolleras av olika institutioner, som peer review eller krav på att ange intressekonflikter och varifrån anslagen kommer, påpekar Christian Munthe.

– Det är väl ett tecken på att forskningens tidigare självreglering inte fungerat så väl. Men alla nya krav har höjt forskningens kvalitet och gjort den mer transparent, vilket snarare har lett till mindre oredlighet på senare år, inte mer.

Det stämmer inte heller att regelverket brister eller är otydligt.

– Tvärtom, exempelvis etikprövningslagen är alldeles glasklar och gäller alltid vid medicinska experiment. Istället handlar det antingen om forskare som är hänsynslösa redan från början eller om forskare som under arbetets gång blir så uppfylla

Björn Rydevik och Christian Munthe menar att lärosätenas ledningar måste vara tydliga med att regler är till för att följas.

av det de håller på med att de börjar strunta i lagar och regler. Precis som Sten Heckscher säger i sin utredning kan man ana en anda där regler uppfattas enbart som hinder, som något forskaren inte behöver bry sig om.

Men på samma sätt som en bilförare måste kunna trafikreglerna åligger det forskaren att känna till vad som

gäller, påpekar Christian Munthe.

– Här krävs en uppsträckning av ledarskapet, att man är tydlig med att lagar och regler ska tas på allvar, exempelvis när det gäller medverkan i forskningsprojekt.

Björn Rydevik är ordförande i Göteborgs universitets råd för utredning av misstänkt oredlighet i forsk-

ning. Han berättar att alla ärenden utreds med stor respekt för detaljer. En utredning avslutas med att rådet kommer fram till en av tre slutsatser.

– Antingen finner vi att oredlighet föreligger, att det inte föreligger eller att det inte går att ta ställning till frågan. Vi presenterar vår slutsats i ett utlåtande inför rektor som fattar beslut i frågan och även beslutar om eventuella konsekvenser.

DE FYRA FORSKARE som först larmade om Macchiarini-ärendet hotades både med polisanmälan och med uppsägning. Att det inte finns något skydd för visselblåsare är ett stort problem, menar Björn Rydevik.

– Visselblåsaren kan råka riktigt illa ut, inte minst om det är en yngre person som anmäler en senior forskare. Men också den som misstänks för oredlighet, och sedan frias, kan ha svårt att komma tillbaka till forskningen. Vi behöver ett system som skyddar båda parter i ett oredlighetsärende.

Det kan noteras att rektors beslut inte går att överklaga.

– Detta kan uppfattas som bristande rättssäkerhet, det borde gå att få sin sak prövad av en oberoende högre instans.

Idag utreder det egna lärosätet

re saknas

sina fall av misstänkt oredlighet. Det kan innebära risk för jävssituationer, men denna fråga beaktas alltid under utredningsarbetet, påpekar Björn Rydevik.

»Här krävs en uppsträckning av ledarskapet.«

CHRISTIAN MUNTHE

”

– Utbildningsdepartementet har beslutat om en nationell utredning, som pågår och som leds av Margaretha Fahlgren, professor i litteraturvetenskap i Uppsala, om hur oredlighet i forskning ska hanteras i Sverige. Vi får se om man eventuellt kommer att föreslå till exempel ett nationellt organ för utredning av sådana ärenden eller om man kommer att föreslå att universitet och högskolor får fortsätta att ha ansvar för sådana frågor. Utredningen väntas vara klar den 25 november.

ATT UNIVERSITET och högskolor följer lagar, regler och etiska ställningstaganden borde vara självklart, menar Björn Rydevik.

– Möjligen kan Macchiarini-ärendet ha det positiva med sig att lärosätena blir uppmärksamma på vilka förfärliga konsekvenser oärlighet eller slarv kan få. Nya medicinska behandlingsmetoder som inte är korrekt vetenskapligt utvärderade kan, som vi sett, få mycket allvarliga konsekvenser. I förlängningen kan lärosätena själva drabbas om unga forskare väljer bort högskolan för att de helt enkelt saknar förtroende för verksamheten.

Även om excellenssatsningarna inte är hela förklaringen till skandalen på Karolinska Institutet menar Björn Rydevik att pressen att hela tiden prestera kan ha varit en bidragande faktor.

– **RISKEN ÄR ATT** forskaren skyndar på och tar genvägar för att vara först ute med ett intressant resultat. Avsikten kan till och med vara god, exempelvis att snabbt få fram ett bra läkemedel. Men just därför är det viktigt med ett välfungerande system av lagar men också sunt förnuft som fungerar som

skyddsnet så att forskarna tvingas sansa sig.

Sedan i maj finns en kurs vid Göteborgs universitet som doktorander och andra forskare kan gå för att lära sig hur de skyddar forskningsinformation, samarbetar med externa parter samt förhindrar oredlighet.

– **I HÖST KOMMER** kursen att ges på både svenska och engelska, förklarar Björn Rydevik. Vi hoppas att den så småningom ska bli obligatorisk i doktorandutbildningen och rulla varje termin. För kunskap om gällande regler, lagar och forskningsetiska principer är ungefär som fysisk träning; det räcker inte med ett motionspass, man måste hålla igång hela tiden.

Men varken Björn Rydevik eller Christian Munthe menar att utbildning räcker för att få bukt med oredlighetsproblematiken.

– För att regelverket verkligen ska tas på allvar behöver straffet för oredlighet skärpas, kanske till max 2 års fängelse, förklarar Christian Munthe. Preskriptionstiden på 2 år bör dessutom förlängas till 5 år, det skulle betydligt öka risken att bli uppträckt. Dessutom bör ansvaret att följa lagar och regler utsträckas till att gälla även forskningsledaren, och inte, som det är idag, bara ligga på prefekten. Kanske behöver vi också en Lex Maria för forskningen, alltså en skyldighet för lärosätet att granska avvikelser och oväntade händelser samt ingripa så tidigt som möjligt.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

FAKTA

Rådet för ärenden om utredning av misstänkt oredlighet i forskning, konstnärlig forskning eller utvecklingsarbete har 8 ledamöter samt en sekreterare, universitetsjuristen Kristina Ullgren. Ordförande är Björn Rydevik, seniorprofessor i ortopedisk kirurgi.

I våras startade utbildningen Skydd av forskningsinformation samt förebyggande av oredlighet i forskning. Den vänder sig i första hand till doktorander men även till forskningsledare och annan forskningsanknuten personal.

Svensk forskning kan skadas

– **Macchiarini-affären är en väckarklocka för oss alla, en händelse som skakat hela universitetsvärlden i sina grundvalar. Så säger rektor Pam Fredman som menar att lärosätena nu måste göra allt som står i deras makt för att återskapa förtroendet för forskningen.**

ÅR EFTER ÅR hamnar universitet och högskolor bland de samhällsinstitutioner som har högst förtroende, enligt SOM-institutet. Men med tanke på det mediala genomslag som Macchiarini-affären har fått, riskerar det förtroendet att rubbas.

– Jag anser att affären kan skada svensk forskning, därför är det viktigt att vi alla inom akademien tar ett ansvar och gör vad vi kan för att säkerställa att något liknande inte händer igen. Vi har en oerhört stor uppgift att värna allmänhetens förtroende, påpekar Pam Fredman.

En lärdom av Macchiarini-affären är att forskare, lärare och ledningen på alla nivåer behöver utbildas i lagar, regler och etiska förhållningssätt. Men det räcker inte, menar Pam Fredman, och påpekar vikten av att ständigt diskutera dessa frågor, både på lokal och på internationell nivå.

EN ANNAN LÄRDOM är att rekryteringsprocesserna kan behöva ses över. Pam Fredman har därför gett personalenheten i uppdrag att göra en kartläggning över hur rekryteringen av lärare går till idag.

– Rekryteringsprocesserna ska vara tydliga och transparenta, man ska förstå varför man får eller inte får en tjänst. Under mitt sista år som rektor kommer fokus att ligga just på arbetsgivarfrågor. Jag har stor tilltro till systemet men det kanske behöver genomlysas ytterligare så att vi är helt säkra på att det är rättssäkert och transparent.

Att anställningsprocedurerna varierar mellan fakulteterna, ser Pam Fredman inte som ett problem.

– Men det är viktigt att vara noggrann och exempelvis ta referenser. Och även om inte alla gör på samma sätt måste vi agera som en enda myndighet. Men vi måste också lära av varandra, dela med oss av erfarenheter och på så sätt bli bättre.

Pam Fredman vill inte spekulera i varför det gick så fel vid Karolinska Institutet.

– Men min bedömning är att vi har

Rektor Pam Fredman

FOTO: JOHAN WINGBORG

ett bra system vid Göteborgs universitet, även om man aldrig kan vara helt säker på att fel inte begås.

Pam Fredman delar den externa utredningsgruppens syn att det finns ett samband mellan regeringens satsning på excellens och det som hänt på KI.

– Generellt har vi fått en forskningssituation som präglas av så mycket hets att vi inte alltid hinner tänka efter. Dessutom finns en alltför stark drivkraft att snabbt komma fram till nyttiggörande och innovation. Framför allt grundforskning måste få lov att ta tid.

Några pådrivande orsaker till stressen är finansieringssystemet, publiceringshetsen och det ständiga kravet att söka externa medel, menar Pam Fredman.

– Jag tycker att vi bör vara observanta på om vi kanske har hamnat i en situation där resursfördelningen skapar ett så uppdrivet tempo att forskare lockas ta genvägar. Som motvikt behövs en ökad satsning på basanslag.

SAMTIDIGT FRAMHÅLLER Pam

Fredman att forskningshetsen inte bara är ett svenskt fenomen utan en del av en internationell trend.

– Sverige är trots allt ganska förskonat jämfört med andra länder. Vi måste värna den fria forskningen, som kan granskas och ifrågasättas, vi är den enda institution som kan göra det. Och vi måste värna vårt grundläggande uppdrag som är att bedriva forskning och utbildning utan att bli styrda.

ALLAN ERIKSSON

CITATET

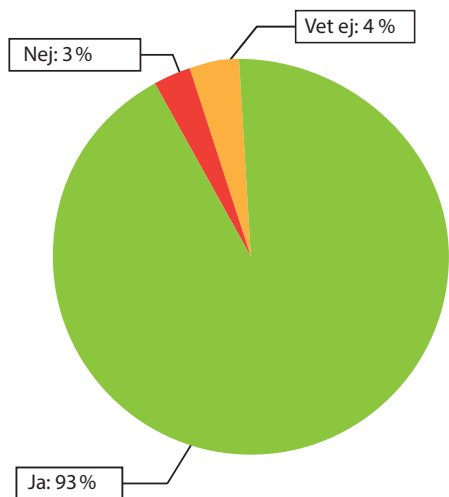
»Universitetsstyrelserna måste bli arbetande, och de som utses till dessa uppdrag måste inse att rollen fordrar något mer än att bara vara "lojal". Rektorer kan inte rekryteras som om de vore vd:ar, utan i en öppen och bred process som varit universitetens stora styrka tidigare. Här kan – och bör! – staten vara mycket tydlig.«

LI BENNICH-BJÖRKMAN, SKYTTEANSK PROFESSOR I VÄLTALIGHET OCH STATSKUNSKAP, UPPSALA UNIVERSITET, I SVD KULTUR DEN 12 SEPTEMBER.

Webbpanelen

I den externa utredningen av Karolinska Institutet och Macchiarini-affären menar Sten Heckscher att det finns ett samband mellan regeringens satsning på excellens och det som har hänt på Karolinska Institutet. Håller du med om att det finns en risk för att universiteten drabbas av fartblindhet i jakten efter prestige och pengar?

Antal svarande: 78. Webbpanelen består av 100 anställda.

Fler lärare och forskare anställs

► Vid halvårsskiftet redovisade GU ett underskott på 103 miljoner kronor, visar den interna delårsrapporten. Prognosen för hela året har inte förändrats från april månad, vilket pekar på att GU vid årets slut går mot ett överskott på 10 miljoner kronor – ett klart förbättrat resultat jämfört med budget. Den främsta orsaken är forskningsintäkterna fortsätter att öka mer än förväntat.

Jämfört med samma tid förra året har personalkostnaderna ökat med 116 miljoner kronor och driftkostnaderna stigit med 57 miljoner kronor. De allra flesta som nyanställda är forskarstuderande och undervisande- och forskande personal.

Vision 2020 uppdateras

Efter fyra år ska GU:s Vision 2020 revideras. På ytan inga dramatiska förändringar, men totalt ett 70-tal ändringar föreslås.

Det största är att samverkan inte längre har ett eget kapitel och att man skärper kraven på åtgärder för att komma till rätta med psykosocial ohälsa, ojämställdhet och konflikter.

– DET ÄR INGA genomgripande förändringar. Det är i stort sett samma dokument och det handlar inte om att ändra visionens inriktning. Men styrelsen har velat ha ett levande dokument och det finns skäl att uppdatera dokumentet, säger prorektor Helena Lindholm.

De inledande kapitlen, som tar upp tradition, värdegrund, kompletta akademiska miljöer och vision, lämnas oförändrade. Alla ändringar, varav många av språklig karaktär, rör strategierna.

– Vi tycker att visionen står sig väl, men att tiden inom vissa områden sprungit ifrån oss. Vissa formuleringar är obsoleta. Även om det inte är något som påverkar grunden är orden viktiga. Till exempel finns det skrivningar om spetsutbildningar och spetsforskning men vi jobbar inte längre på det viset. Allt vi gör ska ha hög kvalitet, betonar Helena Lindholm.

DEN STÖRSTA förändringen är att samverkan inte längre utgör ett särskilt kapitel i Vision 2020, utan dessa strategier flyttas till forskning respektive utbildning. Helena Lindholm tror dock inte att det innebär någon risk för att samverkan blir osynligt.

– På samma sätt som med internationalisering och kvalitet är samverkan inte ett eget spår, utan integrerad i vår utbildning och forskning. Vi tror att samverkan får en större tyngd om den ses som en självklar del av allt vi gör. Självklart ska vi samverka för att nyttiggöra och sprida vår forskning, få in nya idéer, hitta nya samhällsproblem och förbättra studenternas koppling till arbetslivet. Men samtidigt är det viktigt att hörsamma de synpunkter som uttrycker oro för att samverkansuppdraget blir mindre synligt.

Många förändringar är små

”

»Vi tycker att visionen står sig väl.«

HELENA LINDHOLM

men ändå betydelsefulla, påpekar Helena Lindholm. Bland annat föreslås meningen "öka utbudet av nätbaserade fristående kurser" bytas ut mot: "öka utbudet av utbildning som bygger på "blended learning".

– DET BLIR FÖR snävt att bara tala om fristående kurser, utan vi vill bli bättre på att använda blended learning i alla våra kurser och program. När det gäller bildning talar vi nu om att stödja bildningsperspektiv i våra utbildningar, inte om att utveckla modeller för bildning.

I kapitlet *Arbetsmiljö som inspirerar* föreslås tydligare strategiska inriktningar jämfört med dagens skrivningar. Bland annat betonas vikten av att inte bara regelbundet följa upp arbetsmiljön utan att också vidta åtgärder. Jämställdhet mellan kvinnor och män ska inte bara följas upp utan det handlar om att "vidta åtgärder för att motverka ojämställda och ojämlika villkor och strukturer". Ett helt nytt stycke har lagts till om psykosocial hälsa, där universitetet ska ha ett "aktivt och genomtänkt personal- och studentvårdande arbete".

– Vi ska inte bara följa upp utan motverka ojämställdhet och stress och aktivt främja en positiv arbetsmiljö.

Det finns också ett förslag som rör konflikter inom universitetet.

– Ett universitet utan konflikter vore en förfärlig plats men vi kan alla bli bättre på att förebygga konflikter och hantera motsättningar utan att det blir påhopp och risk för kränkande behandling. Samtidigt ska vi självklart ha en organisation med högt i tak. Här måste vi arbeta långsiktigt och framför allt se till att våra chefer lär sig konflikt-hantering på ledarskapsutbildningarna.

HELENA LINDHOLM

är nöjd med det sätt på vilket Vision 2020 kommit att bli ett verkligt styrdokument med bred förankring. Men hon tycker att det finns skäl att fundera över vad som är det mest optimala tidsspännet för långsiktiga strategiska styrdokument.

– Jag har inget bra svar men tycker att frågan är värd att diskuteras. Vår omvärld förändras snabbt, inte minst förutsättningarna för internationalisering och breddad rekrytering. Jag ser med stor oro på de ökade hoten mot akademisk frihet i världen, vilket är något som vi måste ta på största allvar. Hur påverkar sådana processer våra egna styrdokument?

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

2012 antog GU:s styrelse *Vision 2020*, som innehåller ett antal mål och strategier för forskning, utbildning, samverkan och arbetsmiljö för perioden 2013–2020. Dokumentet används idag av alla institutioner, fakulteter och enheter i deras handlings- och verksamhetsplaner. Beslutet att revidera dokumentet togs av rektor 2012. Detta arbete inleddes redan 2014.

Förslagen presenterades för GU:s styrelse i slutet av september och förhoppningen är att styrelsen antar dokumentet vid oktobersammanträdet.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Cecilia Schelin Seidegård leder rekryteringsgruppens arbete.

REKTORSVAL

Mellan fem och tio går vidare till intervjuer

Startfältet består av 5-10 kandidater, men bara 1 eller max 3, kommer att gå vidare till sista omgången. Närmast väntar djupintervjuer.

– Jag är nöjd. Vi har väldigt bra sökande, säger styrelsens ordförande Cecilia Schelin Seidegård.

EFTER ATT ANSÖKNINGSTIDEN gick ut den 15 september står det klart att endast en kandidat är internt nominerad, Per Cramér, dekan på Handelshögskolan sedan 2010.

Per Cramér

Han är hedrad över nomineringen.

– Att bli föreslagen till ett så oerhört krävande, men också stimulerande uppdrag, innebär ett kollegialt erkännande som jag sätter stort värde på. Det är med stolthet jag accepterat. Mer än så kan jag egentligen inte säga.

Dessutom har det kommit in ett 20-tal intresseanmälningar

till rekryteringsföretaget Source, uppger Cecilia Schelin Seidegård som leder rekryteringsgruppens arbete.

DEN 18 SEPTEMBER beslutade beredningsgruppen att gå vidare med en handfull kandidater.

– Det är ingen stor grupp vi talar om. Men det finns inte så många som har den kompetens och erfarenhet av akademisk ledning som vi efterlyser. Vi vet inte idag exakt hur många det blir i slutändan, men det rör sig om mellan 5 och 10 starka kandidater, säger Cecilia Schelin Seidegård.

– Bland de sökande finns prorektor och rektor från andra lärosäten men även andra akademiska ledare. Vi har både män och kvinnor och en sökande från ett annat nordiskt land. Glädjande nog finns en stor bredd i de ämnen som representeras.

NÄSTA STEG ÄR att rekryteringskonsulten nu gör djupintervjuer med de kandidater som beredningsgruppen väljer ut. Utifrån det underlaget kommer beredningsgruppen därefter att genomföra intervjuer. Man har

cirka två månader på sig att bli klar med arbetet.

– Vi måste stå helt enade bakom de kandidater vi för fram. Men jag kan inte idag säga något om hur det kommer att se ut. Jag tror att det handlar om en eller maximalt tre slutkandidater.

DEN 29 NOVEMBER kommer universitetsstyrelsen att lämna förslaget till hörandeförsamlingen som börjar sitt arbete den 15 december. Men redan i mitten av november har hörandeförsamlingen ett första förberedande möte där arbetsformerna ska diskuteras.

– Det är viktigt att rekryteringen inte drar ut på tiden. Det händer att kandidater hinner få andra erbjudanden eller förlorar intresset. Därför måste det ske ganska snabbt.

Cecilia Schelin Seidegård framhåller att hon är nöjd med arbetet hittills.

– Beredningsgruppen är väldigt aktiv och arbetet går framåt. Det är tuffa diskussioner men vi har också roligt. Ingenting är lätt, det är precis så det ska vara.

ALLAN ERIKSSON

“Tar bara ställning till disciplinansvar”

Göteborgs universitet ska endast ta ställning till disciplinansvar - inte utreda om någon person ska åtalas för tjänstefel. Det menar internrevisionens chef Jan Sandvall som pekar på några missuppfattningar i GU Journalens artikel om olagliga anställningar i nummer 3-2016.

– Åklagaren har lagt ner anmälan från Academic Rights Watch. Det går inte att bygga ett åtal baserat på känslor och grumliga omständigheter, säger han.

NYLIGEN FATTADE Åklagarmyndigheten i Malmö beslut om att inte inleda en förundersökning mot befattningshavare vid Göteborgs universitet med anledning av anmälan från Academic Rights Watch. Åklagaren anger två skäl. Dels att anmälda överträdelser som begåtts före 19 maj 2011 är preskriberade. Dels att GU sedan många år tillämpat en praxis att visstidsanställa lärare i upp till sex månader utan utlysning, trots att det strider mot regelverket.

– Det bekräftar precis vad vi har kommit fram till. Det går inte att bevisa att någon uppsåtligt eller av oaksamhet har brutit mot reglerna och gjort sig skyldig till tjänstefel eftersom det har utvecklats en etablerad ordning vid sidan om anställningsförordningen. Anmälarna har visserligen haft rätt i sak. De 95 dokumenterade fallen strider mot gällande regelverk, men vad gäller konsekvenserna gör vi en annan bedömning.

I FÖRRA NUMRET AV GU Journalen (3-16) stod det bland annat att internrevisionen konstaterar att ”endast en person anses skäligen misstänkt för tjänstefel”. Det är fel, menar Jan Sandvall.

– Internrevisionen anser inte att någon ska åtalas för tjänstefel. Vi har bara tagit ställning till disciplinansvar.

Trots att internrevisionens rapporter har fått en hel del kritik vidhåller internrevisionens chef att det bara finns en person som borde ha känt till reglerna men ändå agerat i strid mot dessa. Internrevisionen gör bedömningen att ”det finns skäl att föra det ärendet vidare till Statens ansvarsnämnd/Personalansvarsnämnd för prövning”, men ytterst är det rektor som fattar beslut om ärendet ska gå vidare.

– DET STÅR KLART att felaktiga beslut har fattats. Prefekten vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori är den enda som agerat inom en tvärsgräns och som därför kan bli föremål för prövning i PAN. Ensamt står hon för 30 av 95 fall och dessutom har hon varit i kontakt med advokat. Under hennes tid har Överklagandenämnden för högskolan fattat fyra beslut, med resultat att tre anställningar har upphävts. I samtliga beslut påtalas vikten av att alla tjänster ska utlysas.

ALLAN ERIKSSON

Val av nya dekaner och prodekaner

► **I höst är det** dags att välja ny ledning på både Sahlgrenska akademien och Humanistiska fakulteten. Orsaken är att Olle Larkö och Margareta Hallberg meddelat att de avgår i förtid. Sahlgrenska akademien är först ut och beredningsgruppen, under ledning av professor Göran Stenman, har bitt anställda att ge förslag på ny dekan, såväl interna som externa kandidater, senast den 30 september. Klart är att beredningsgruppen kommer att ta hjälp av ett rekryteringsföretag för att vaska fram fler kandidater. Tidpunkt för val är ännu inte bestämd.

Även på Humanistiska fakulteten är förberedelserna i full gång, men valberedningen, som leds av docent Marcus Nordlund, har ännu inte spikat kravprofil och datum för val. Planen är att anställda i höst ska nominera och lämna in intresseanmälningar samt att val preliminärt kommer att hållas i november.

Valen är rådgivande, eftersom dekan och prodekan utses av rektor.

Slutar som dekan

► **Margareta Hallberg** avgår efter sju år som dekan på Humanistiska fakulteten. Hennes uppdrag slutar formellt den 30 juni 2018 men hon har valt att avgå redan vid årsskiftet. I Humanistiska fakultetens nyhetsbrev skriver hon: "Efter att ha tänkt igenom situationen har jag dock

kommit fram till att en ny ledning för Humanistiska fakulteten bör få chansen att börja sin verksamhet med den sittande universitetsledningen i stället för att möta så gott som allt nytt när både rektor, prorektor och flera andra på GU byts ut 1 juli 2017". Det innebär också att prodekan Mats Andrén slutar samtidigt.

Bland de främsta

► **Handelshögskolan vid Göteborgs** universitet har fått sin tredje ackreditering AACSB och är därmed den enda handelshögskola i Sverige som är, vad man kallar, *Triple Crown-ackrediterad*. Det innebär att skolan tillhör de 0,5 procent av världens handelshögskolor (idag drygt 70 skolor) som genomgått och klarat de tre tuffaste kvalitetsgranskningarna för handelshögskolor i världen, uppger Handelshögskolan i ett pressmeddelande.

I denna grupp återfinns bland andra London Business School, Antai vid Shanghai Jiao Tong University och Copenhagen Business School.

– Vi är glada och stolta över att kunna sätta Sverige på utbildningskartan och öka den svenska konkurrenskraften internationellt, säger **Per Cramér**, rektor på Handelshögskolan i Göteborg.

Lägre lokalkostnader

► **615 miljoner kronor**, så mycket beräknas lokalerna att kosta i år. Det är en minskning med 20 miljoner kronor jämfört med budget, enligt delårsrapporten. Det beror främst på de låga räntorna och på omförhandlingar av hyresavtal.

Bidraget som gör dig friskare

Friskvårdsbidraget är uppskattat men ändå är det långt ifrån alla som tar vara på det eller tränar regelbundet, visar en ny undersökning. Bara information är långt ifrån tillräckligt, menar forskare.

– **NUMERA BLIR VI ALLTMER** inaktiva och sitter stilla flera timmar dagligen. Därför har fysisk aktivitet stor betydelse, inte bara regelbunden motion utan även små vardagsrörelser, för att vi ska orka hela dagen, säger Angelica Häller, som gick ut hälsopromotionsprogrammet vid GU i våras.

I en kandidatuppsats har hon undersökt vilken inställning GU:s anställda har till friskvårdsbidraget, hur det används och hur fysiskt aktiva medarbetarna är. 45 procent svarade på enkäten som gick ut till alla anställda.

UNDERSÖKNINGEN visar att 64 procent av dem som svarat på webbundersökningen utnyttjar friskvårdsbidraget, vilket är klart högre än GU:s officiella siffror.

– Att siffrorna skiljer sig kan dels bero på att de som är positivt inställda och som utnyttjar bidraget troligen svarat på enkäten i

större utsträckning, dels bero på att tidsperioderna inte är jämförbara, säger Angelica Häller.

EN TREDJEDEL utnyttjar inte friskvårdsbidraget, visar undersökningen. Den främsta orsaken är att det glöms bort. Många vill ha ett större belopp, en del tycker att reglerna är för krångliga, att aktiviteten man vill göra inte omfattas av Skatteverkets riktlinjer eller att det helt enkelt inte finns tid.

– Det är slående att så många uppger att det saknas information, säger Angelica Häller. Jag var också förvånad över att i stort sett alla använder bidraget till fysisk aktivitet, trots att det kan gå till både stresshantering och kostrådgivning.

Det finns några betydande skillnader mellan yrkesgrupperna. Administrativ personal känner sig mer informerad och

utnyttjar också bidraget i större utsträckning än lärare och forskare och anställda vid teknisk service.

Ett annat resultat är att bara hälften av de anställda svarar att de kommer upp till den rekommenderade nivån av motion "måttlig intensitetsnivå", minst 150 minuter per vecka eller hög intensitet, minst 75 minuter per vecka.

– Det kan i verkligheten vara ännu färre. Många tenderar att överskatta sin träning, konstaterar Angelica Häller.

ENDAST 44 PROCENT menar att friskvårdsbidraget har varit motiverande. Christina Berg, lektor vid institutionen för kost- och idrottsvetenskap, drar slutsatsen att det inte räcker med friskvårdsbidrag.

– För dem som tränar regelbundet har friskvårdsbidraget knappast någon betydelse. Det blir en extra förmån och det är inget fel med nöjda medarbetare. Men många behöver hjälp att komma igång. Coaching är en

För Linda Flores, som är lärare och forskare i spanska, är träningen en del av livet.
 – För mig är fysisk aktivitet lika självklart som att äta och sova, något som jag måste göra för att leva, säger hon. Men tyvärr är det inte så för alla. Friskvårdsbidraget är jättebra, men det räcker inte att informera om att det finns. Vad som behövs är att ledningen tar initiativ till en större återkommande satsning för att motivera människor att börja motionera eller att röra på sig mer.

»Vi har bland annat föreslagit att få genomföra ett friskvårdsprojekt bland anställda, men hittills har vi fått tummen ner av ledningen.«

CLAES ANNERSTEDT

”

Angelica Hällers

Christina Berg

Claes Annerstedt

framgångsrik metod för att stötta människor till livsstilsförändringar.

Hon lyfter fram Karlstads universitet som en förebild. Där har man gjort en större hälsosatsning, som inkluderar coaching, prova-på-aktiviteter och träningskort. Det visade sig att deltagarna var nöjda med projektet.

– **ARBETSPLATSEN** ÄR viktig eftersom man tillbringar en så stor del av dagen där, i många fall stillasittande flera timmar per

arbetsdag, säger Christina Berg. Även om det finns etiska frågor om att arbetsgivaren lägger sig i individens liv, så är det i alla fall oerhört viktigt med fysisk aktivitet, inte minst för att det förebygger rygg- och nackskador. Men även kost och sömn spelar roll. I slutändan är friska och nöjda medarbetare bra för arbetsgivaren.

Claes Annerstedt, professor i idrottsvetenskap och prefekt på institutionen för kost- och idrottsvetenskap, påpekar att GU har en tydlig friskvårdspolicy

och ett ansvar att främja hälsa, förebygga ohälsa och verka för en god arbetsmiljö.

– Tyvärr är det bara en minoritet anställda som utnyttjar friskvårdsbidraget och ännu färre som faktiskt motionerar regelbundet. Vi har bland annat föreslagit att få genomföra ett friskvårdsprojekt bland anställda, men hittills har vi fått tummen ner av ledningen.

Claes Annerstedt framhåller att institutionen har en unik kompetens och utrustning som bland annat gör det möjligt att mäta fysisk aktivitet, kostvanor, kroppssammansättning och andra hälsoindikatorer.

– Men framför allt jobbar vi med idén om empowerment och coaching för att förändra vanor och beteenden. Det är stort resursslöseri att inte få använda den kompetens och utrustning som vi har för att göra en insats för GU-anställda, säger Claes Annerstedt.

TEXT: ALLAN ERIKSSON
 FOTO: JOHAN WINGBORG

Bara fyra av tio kvitterar ut bidraget

GU planerar en rad insatser, men exakt vad är ännu inte klart.

– Vi behöver bli mycket bättre, säger Emil Grbic, som arbetar med rehabilitering på personalenheten.

ALLA GU-ANSTÄLLDA har rätt till ett friskvårdsbidrag på 2 000 kronor årligen och kan dessutom träna en timme per vecka på arbetstid. Men trots att det är en gratis förmån kvitterade endast 40 procent av de anställda ut friskvårdsersättning i någon större omfattning under 2015. Det visar GU:s officiella siffror.

Emil Grbic har läst Angelicas Hällers uppsats ingående och säger att man kommer att ta till sig resultaten.

– Det är det klassiska informationsproblemet, oavsett hur mycket man tror man har informerat så räcker det inte. Men vi kommer i en snar framtid att göra en större informationsinsats för att få fler att utnyttja bidraget.

Han framhåller att det ligger i tiden att satsa på friskvård.

– Alla vinner på det. Att erbjuda en god arbetsmiljö, som friskvård är en viktig del av, har blivit allt viktigare för organisationer och företag.

Men att inte ens hälften av personalen når upp till den rekommenderade nivån är oroande, säger Emil Grbic.

– Vi måste alltid arbeta med att se över och förbättra våra program, och åtgärder för att främja friskvård är inget undantag.

ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Vad man får använda friskvårdsbidraget till styrs av de riktlinjer Skatteverket tagit fram: www.skatteverket.se.

Angelica Hällers uppsats *Friskvård på Göteborgs universitet* kan du läsa här: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/45960>.

Nyttan med fysisk aktivitet

Ett flertal studier visar att satsningar på förebyggande friskvårdsarbete, framför allt fysisk aktivitet, har positiva effekter både för individens hälsa och för organisationen som helhet. Det leder till minskad ohälsa, ökat välbefinnande, mindre stress och kortare återhämtning efter sjukdom och kan minska sjukskrivningarna. Dessutom lönar det sig att sätta in tidiga förebyggande insatser istället för att komma efteråt, när det har gått för långt.

Dags att välja arbetsmiljöombud!

► **Från 1 januari 2017** startar en ny mandatperiod på tre år för universitetets arbetsmiljöombud. Nomineringen bör vara klar senast 20 oktober, därefter sker val och sedan ska arbetsmiljöombuden bli formellt utsedda av sina fack. Om du själv vill bli vald kan du tipsa den valberedning som utses av din arbetsplats, eller be en kollega nominera dig. Allt ska vara klart senast sista december.

– Att vara arbetsmiljöombud är ett förtroendeuppdrag som innebär att du bevakar fysiska och psykosociala arbetsmiljöförhållanden, uppmärksammar arbetsgivaren på åtgärder som behöver vidtas och driver på för ett aktivt arbetsmiljöarbete på din arbetsplats, förklarar Pascale Evheden, processansvarig för val av nya arbetsmiljöombud

Ombuden får insyn i vad som pågår på institutionen eller enheten, och vakar över att arbetsmiljön är god och att arbetsgivaren tar sitt ansvar. Uppdraget ger möjlighet till utveckling, inflytande och kunskap inom arbetsmiljö. Alla ombud får gå en utbildning för att lära sig exempelvis rättigheter, skyldigheter, konflikt hantering och missbruk på arbetsplatsen.

– Rollen som arbetsmiljöombud är viktig. Du presenterar dina kollegor när det gäller såväl fysisk som psykosocial arbetsmiljö. Ombudet medverkar i det systematiska arbetsmiljöarbetet, men driver det inte, det ska arbetsgivaren göra.

Det ska finnas minst ett arbetsmiljöombud, plus ersättare, inom varje arbetsmiljöområde. Arbetsgivaren är skyldig att befria ombudet från ordinarie arbetsuppgifter. Hur mycket tid rollen tar varierar stort beroende på hur arbetsplatsen fungerar.

– Tala gärna med någon som varit arbetsmiljöombud länge, så du får en bild av vad det innebär, säger Pascale Evheden.

För mer information: www.gu.se/amo.

Carina Elmäng

Sprid din forskning med Wikipedia

► **Ett gigantiskt öppet** uppslagsverk på internet; – är det den nya kanalen för att kommunicera forskning till allmänheten? Mycket tyder på det. GU och Chalmers har nyligen startat ett samarbete för att inspirera forskare att skriva och redigera artiklar på Wikipedia.

En orsak är att Wikipediaartiklar ofta hamnar högt upp i Googles söksystem. Att skriva nya artiklar eller redigera gamla kan vara ytterligare ett sätt att nå ut med forskningen.

Hittills är nio svenska universitet med i den vetenskapliga Wikipedia-satsningen. Initiativet togs 2013 av forskaren **Olle Terenius** på SLU som fick finansiering av Formas för att sprida sina erfarenheter.

– Man når "alla" och specifikt dem som är intresserade. Dessutom kräver det normalt en liten insats från forskaren, säger Olle Terenius. Det finns visserligen risker men fördelarna överväger, menar han.

– Man ska vara medveten om att det är högst troligt att någon annan kommer att justera den text man lägger in. Man äger alltså inte texten på samma sätt som på sin egen hemsida.

För mer information: annika.koldenius@gu.se.

Elisabet Jerlhag Holm och Marie Kalm vill ha ett universitetsgemensamt råd.

Future faculty vill ha fler medlemmar

Är du en ung disputerad forskare som undrar hur du kan ta dig vidare inom akademien? Då kanske Future Faculty är något för dig. Än så länge finns föreningen bara vid Sahlgrenska akademien.

– Men vi uppmanar andra fakulteter att bilda egna organisationer. Drömmen är ett universitetsgemensamt råd för unga forskare, förklarar de båda ordförandena Marie Kalm och Elisabet Jerlhag Holm.

I UNIVERSITETETS olika nämnder och styrelser finns både studenter och doktorander representerade. Men unga disputerade forskare, som ännu inte fått en fast tjänst, har sällan särskilt stort inflytande.

– För tio år sedan bildades därför Future Faculty vid Sahlgrenska akademien, förklarar Marie Kalm, forskarasistent vid sektionen för farmakologi. Syftet är att stötta unga forskare genom att arrangera seminarier, exempelvis om hur en bra ansökan kan se ut, vad ett cv bör innehålla eller vilka karriärvägar som finns. Ett annat syfte är nätverksbyggande.

Future Faculty vid Sahlgrenska akademien har för närvarande cirka 270 medlemmar. Man

har kontinuerliga sammanträden med dekan och prodekan, stöds ekonomiskt av Sahlgrenska akademien och har dessutom haft ett möte med Ann Fust, regeringens utredare av unga forskares situation.

FUTURE FACULTY ÄR också med i paraplyorganisationen National Junior Faculty, som bjudits in för att göra inspel i den nu avslutade Forskar- och karriärutredningen vid Regeringskansliet. Och organisationen har redan påverkat Vetenskapsrådet, som tidigare i år beslutade att införa ett särskilt sexårigt konsolideringsbidrag för unga forskare.

– Det är otryggt att vara junior forskare utan anställning och i behov av extern finansiering, påpekar Elisabet Jerlhag Holm, docent vid sektionen för farmakologi. Det gör att många lämnar akademien. Därför är det viktigt med finansiering även för dem som inte kommit så långt i sin forskarkarriär.

MEDLEMSKAPET ÄR gratis och innebär inga förpliktelser, förklarar Marie Kalm.

– Men vi vill gärna ha fler medlemmar, inte minst bland kliniskt verksamma forskare.

Dessutom vill Future Faculty

hjälpa till att få igång ytterligare föreningar vid GU:s övriga fakulteter.

– Tillsammans skulle vi kunna bilda ett universitetsgemensamt råd för unga forskare, vilket rektor också är positiv till, förklarar Elisabet Jerlhag Holm. Även om fakulteterna skiljer sig åt på flera sätt finns också många gemensamma frågor. Att dessutom träffa kollegor från andra fakulteter är inte bara roligt, det kanske också kan leda till helt nya tvärvetenskapliga forskningsfrågor och projekt.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Future Faculty vid Sahlgrenska akademien bildades 2006 och har idag cirka 270 medlemmar. Föreningen ingår i nybildade National Junior Faculty, tillsammans med liknande organisationer vid universiteten i Linköping, Lund, Umeå, Uppsala samt Karolinska Institutet.

Future Faculty vill nu stödja bildandet av liknande föreningar också vid andra fakulteter.

Mer information finns på: http://sahlgrenska.gu.se/english/research/future_faculty.

Mejladress: futurefaculty@sahlgrenska.gu.se.

Oklart ansvar för alumnerna

De som varit i kontakt med GU:s centrala alumnverksamhet uppskattar den, visar en färsk utredning. Men hälften av GU:s institutioner känner inte till att den finns.

– Vi är positiva till att undersökningen har gjorts. Den tar ett rejält tag om alumnverksamheten och kommer att lägga grunden för vårt framtida arbete, säger alumnansordnare Karin Lidberg.

Den centrala alumnfunktionen är placerad vid Gemensamma förvaltningens kommunikationsenhet. Det är härifrån alumnverksamheten samordnas och den universitetsgemensamma alumn-databasen administreras. Här administreras även ett nätverk för personal som arbetar med alumnfrågor. Till övrig verksamhet hör exempelvis e-nyhetsbrev, en årlig universitetsgemensam alumnträff och frukostmöten, förutom kommunikation, stöd och support till fakulteter, institutioner och alumn.

Det var dåvarande rektor Gunnar Svedberg som 2005 fattade beslut om ett centralt stöd för alumnverksamheten. Målsättningarna var bland annat att förbättra studenternas arbetslivskontakter och öka förutsättningarna för alumnerna att bli ambassadörer för sitt gamla lärosäte. Alumnverksamheten lyfts även fram i Vision 2020.

MEN HUR KÄND är den centrala alumnfunktionen, hur väl fungerar den och hur ser behoven ut? Det var några av de frågor som Kommunikationsenheten ville ha svar på när GU:s enhet Analys och utvärdering fick i uppdrag att undersöka alumnverksamheten internt. Under våren har därför alla kanslichefer och administrativa chefer på samtliga fakulteter och institutioner fått svara på en webbenkät.

Mest nöjda är institutionerna med den universitetsgemensamma alumn-databasen och dess support samt med den personliga kontakten med alumnansordnare och alumnadministratör.

Karin Lidberg

FOTO: JOHAN WINGBORG

»Den tar ett rejält tag om alumnverksamheten och kommer att lägga grunden för vårt framtida arbete.«

KARIN LIDBERG

Medan sex av nio fakulteter uppger att de känner till den centrala alumnverksamheten är endast drygt hälften av institutionerna medvetna om att den finns.

Det är också bara hälften av institutionerna som har utsett en alumnansvarig, varav en tredjedel inte har någon tjänstgöringstid för alumnarbetet. Vid endast tre institutioner utgör alumnansvaret mer än 10 procent av en tjänst.

PÅ FAKULTETSIVÅ finns inga alumnansvariga, utom på Handelshögskolan, som har en halvtidsanställd alumnansordnare, finansierad av externa medel.

Handelshögskolan är också den enda fakultet som regelbundet genomför undersökningar av

hur det har gått för de studenter som tog examen föregående år. Samtidigt uppger 44 procent av institutionerna att de följer upp alumnerna men det sker oregelbundet och oftast inte på hela institutionen.

Både fakulteter och institutioner anser att alumnverksamheten är viktig för studenterna, framför allt för deras kontakter med arbetslivet och förståelse för utbildningen. Däremot varierar uppfattningen om alumnarbetets karaktär. Å ena sidan uppfattas det som dyrt, lågprioriterat, splittrat och oregelbundet. Å andra sidan ses det som användbart, långsiktigt och kvalificerat.

Institutionerna upplever att de främst behöver ekonomiskt stöd, utbildning och regelbundna alumnuppföljningar för att kunna bedriva en god alumnverksamhet, medan fakulteterna anger behov av ökad medvetenhet om alumnernas betydelse, både hos personal och hos alumnerna själva.

Ett skäl till det splittrade intrycket kan vara att ansvarsfrågan är oklar. De flesta fakulteter uppger att de har delegerat ansvaret för alumnverksamheten till institutionerna, något som flera av dessa inte känner till.

EVA LUNDRÉN & ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Den centrala alumnverksamheten är bland annat ansvarig för en universitetsgemensam databas som innehåller nästan 17 500 alumn, verk samma i över 80 länder.

Man kommunicerar, samordnar och utvecklar alumnverksamheten, ger stöd och support till fakulteter och institutioner samt arrangerar en årlig alumnträff.

Mer information: www.gu.se/alumn.

För dig som anställd finns en särskild personalsida: <http://medarbetarportalen.gu.se/kommunikation/alumn>.

Utredningen från Analys och utvärdering heter *Uppföljning av alumnverksamhet vid Göteborgs universitet 2016*. Dnr V 2016/723.

FOTO: ELIN LINDSTRÖM CLAESSEN

Målet är bättre hälsa för alla, menar programansvariga Monica Hunsberger.

Start för nytt masterprogram i global hälsa

28 studenter har antagits till GU:s nya masterprogram i global hälsa, och bland dem som kom till uppropet i slutet av augusti fanns nio olika nationaliteter. Programmet ges i samverkan mellan fyra olika fakulteter, med Sahlgrenska akademien som värd fakultet.

Danmark, Etiopien, Finland, Grekland, Uganda, Mexiko, Nigeria, Rwanda, Sudan och Sverige – studenterna på det nya masterprogrammet kommer från hela världen. Några av dem är utbildade läkare, men det är inget krav att studenterna har medicinsk eller hälsovetenskaplig bakgrund.

Lärare från fyra fakulteter är involverade i programmet, där hälsovetenskap möter samhällsvetenskap, ekonomi och humaniora.

Claudine Mushimiyimang, som flyttade till Sverige från Rwanda för två år sedan, har tidigare läst tillämpad statistik.

– Jag skulle vilja arbeta med att främja folkhälsa, kanske som hälsoansvarig inom en myndighet eller en organisation, antingen här i Sverige eller i något annat land, kanske i Rwanda. Utbildningen ger globala möjligheter, konstaterar hon.

Global health fokuserar på populationer och syftar till att förbättra hälsan för alla. Det handlar om att lyfta utsatta grupper med ett befolkningsbaserat förhållningssätt.

– Målet är bättre hälsa för alla. Vi anser att hälsa är en grundläggande mänsklig rättighet, säger Monica Hunsberger, programansvarig och docent i folkhälsovetenskap vid institutionen för medicin.

Utbildningen, som tar två år och omfattar 120 högskolepoäng, avslutas med ett examensarbete i global hälsa. Den första kullen studenter tar examen sommaren 2018.

Elin Lindström Claessen

Högre löner på mansdominerade områden

► **Medellönen för** manliga professorer ligger på 62 201 kronor medan deras kvinnliga kollegor i genomsnitt tjänar 59 709 kronor. Det betyder att de kvinnliga professorernas medellön är 96 procent av männens. Det visar statistik över lönerna i april.

– Det är inga sensationella resultat på en övergripande nivå, men det finns fortfarande markanta skillnader på fakultetsnivå och inom vissa ämnen, säger Samuel Heimann, likabehandlingshandläggare på personalenheten.

– Mest markanta blir skillnaderna om vi jämför mellan ämnesområden och utgår från diskrimineringslagens krav på lika lön för lika eller likvärdigt arbete. En professor i ett konstnärligt eller humanistiskt ämne har uppenbarligen betydligt lägre lön än professorer i traditionellt mansdominerade ämnesområden. Detta trots att de är anställda för att göra samma sak.

Högst lön har professorerna på Sahlgrenska akademin: män 65 301 kr och kvinnor 62 918 kronor. Därefter kommer Handelshögskolan och IT-fakulteten. Lägst lön har professorerna på Konstnärliga fakulteten – den enda fakultet där kvinnorna tjänar mer än männen, i snitt 51 389 kronor.

Dags att söka klimatpengar

► **Nu kan anställda** och studenter ansöka om medel från GU:s interna klimatfond för projekt som minskar universitetets klimatpåverkan. Vid urval läggs särskild vikt vid klimatrelevans/effektivitet, nytänkande/innovation samt genomförbarhet.

Sista ansökningsdag är 10 november för projekt som ska genomföras under 2017. För mer information, kontakta Amanda Forsman vid Göteborgs miljövetenskapliga centrum.

Nominera till Humtankpriset!

► **För andra året** i rad delar tankesmedjan Humtank ut ett pris till en akademiker som på ett förtjänstfullt sätt synliggjort humanioras betydelse i offentligheten.

– Med priset vill vi rikta ljuset mot humanisters samverkan med aktörer utanför akademien och samhället i stort. Humanister är generellt sett bra på det, men behöver bättre villkor, säger **Magnus P. Ångsal**, universitetslektor i tyska och GU-representant i Humtank.

Fram till 1 oktober kan alla lämna in en nominering. Pristagaren utses av en jury bestående av Humtanks Roine Viklund, kulturjournalisten Ulrika Knutson, chefredaktören Kay Glans samt affärsmannen Robert Weil.

Den allra första mottagaren av priset var Sharon Rider, professor i filosofi vid Uppsala universitet. Hon fick priset för att hon "med skärpa och mod försvarat bildningen och den akademiska verksamheten mot yttre styrning, kortsiktiga krav på nyttighet och kvalitetsbedömningar som inte fångar det verkliga värdet".

UB ska spara totalt 18 miljoner

Besparingarna på UB kan innebära sämre öppettider.

Geovetenskapliga biblioteket läggs ner och Iberoamerikanska samlingen flyttas till Humanistiska biblioteket. Det är första steget i en större besparing som UB nu tvingas genomföra.

DET ÄR UNIVERSITETSSTYRELSEN som beslutat att UB:s kostym måste minskas från 3,7 procent till 3,4 procent av GU:s omsättning under åren 2017–2019. Totalt 0,3 procent låter kanske inte så mycket men motsvarar en faktisk besparing på 18 miljoner kronor på tre år. Det är närmare 10 procent av UB:s årliga omsättning.

– Det är en påtaglig besparing som kommer att få konsekvenser men vår ambition är att ha samma kvalitet i vår service även om det på vissa håll kan innebära sämre öppettider, säger överbibliotekarie Margareta Hemmed.

REDAN I SOMRAS tog UB:s ledning beslut om att lägga ner två mindre bibliotek: Geovetenskapliga biblioteket vars samlingar flyttas till Biomedicinska biblioteket och Studietorget Campus Linné med Iberoamerikanska samlingen som får plats i öppna ytor på nedre plan i Humanistiska biblioteket. Förändringarna kommer att ske under våren 2017. En annan konsekvens är att ett antal studieplatser försvinner, vilket har lett till protester från studentorganisationerna.

– I sammanhanget är det små bibliotek med relativt få lån och

Margareta Hemmed

»Det är en påtaglig besparing som kommer att få konsekvenser.«

besökare. För tillfället för vi diskussioner med institutionerna och studenterna om hur man kan möta de behov som finns av till exempel studieplatser. I värsta fall kan det innebära att studenter får promenera tio minuter extra.

Men den åtstramningen kommer inte att vara tillräcklig, påpekar Margareta Hemmed.

– Någonstans måste vi börja. Ambitionen är att inte spara på media, det vill säga inköp av böcker, tidningar och tidskrifter samt prenumerationer av olika tjänster. Det vi i första hand ser på är lokal- och personalkostnader. Vi har precis börjat processen genom att se över alla kostnader, det finns kanske saker som vi kan ta bort som inte hör till vårt verksamhetsuppdrag. Bland annat har vi bitt personalen att komma med konstruktiva idéer.

MARGARETA HEMMED kan inte utesluta personaluppsägningar men hoppas att klara av det med pensionsavgångar.

– Personalen tycker så klart att det är tråkigt, men vi har ett beslut som vi måste hantera professionellt. Det gäller att göra det bästa av situationen, även om det innebär att vi måste sluta göra vissa saker. Men jag hoppas att vi hittar smarta lösningar och kan effektivisera på andra områden som inte får så stora konsekvenser.

Mer fisk åt folket

Kan ett odlingssystem med fisk, alger och bottenlevande djur vara en av lösningarna på framtidens matproblem?

Ja, det menar Snuttan Sundell, verksamhetsledare för nyinvidga SWEMARC.

– Men för att centrumet ska fungera måste vi forskare samarbeta med både politiker och allmänhet.

ÅR 2050 VÄNTAS världens befolkning uppgå till minst 9,7 miljarder människor. Bland mycket annat innebär det stora krav på en matproduktion som både är nyttig, god och, inte minst viktigt, miljövänlig. Det är den problematik som det nya centrumet SWEMARC kommer att ta sig an. Centrumet är ett av sex som ingår i Göteborgs universitets särskilda satsning UGOT Challenges.

– Vår forskning utgår från det faktum att jordens yta till drygt 70 procent består av vatten. Men endast några få procent används för matproduktion. Ändå har vattenbruk väldigt många fördelar framför vanligt jordbruk, förklarar Snuttan Sundell, professor i zoofysiologi.

FISK OCH SKALDJUR omvandlar exempelvis foder till mat i betydligt högre utsträckning än gris och boskap. Dessutom äter människan mer av en fisk än exempelvis av en gris, vilket ytterligare minskar avfallet.

En lösning är att skapa flerartsodlingar som knappt innebär något avfall alls.

– Om vi exempelvis odlar fisk tillsammans med musslor, alger och bottenlevande djur, kan näringen som släpps från fiskodlingen tas upp av dessa organismer. När vi människor sedan äter fisken, musslorna och havskräftorna kan det som blir över, som fiskrens och skal, ingå i fiskfodret och återföras till odlingen. På så sätt får vi ett kretslopp där nästan ingen näring alls går till spillo.

»Vi kan inte bara komma som experter och överösa folk med fakta.«

OCKSÅ INOM jordbruket kan rester från fiskodlingar användas, menar Snuttan Sundell.

– Istället för att se kväve och fosfor som miljöproblem kan dessa värdefulla ämnen bli en tillgång om de används som gödsel på ett ansvarsfullt vis.

För att kunna utveckla flerartsodlingarna på bästa sätt vill forskarna i SWEMARC starta en testanläggning i någon kustkommun. Men för att göra det på ett bra sätt räcker inte kunskaper inom biologi, miljö och teknik. Därför ingår flera institutioner vid Handelshögskolan samt Högskolan för design och konsthantverk i centrumet.

– Vi kan inte bara komma som experter och överösa folk med fakta,

FOTO: JOHAN WINGBORG

Kristina Snuttan Sundell

förklarar Snuttan Sundell. Istället måste vi samarbeta med politiker och allmänhet redan från början. Bland annat handlar det om att ta reda på vilka arter konsumenterna överhuvudtaget är intresserade av, för det är ju ingen mening att odla sådant som ingen vill ha. Dessutom har lokalbefolkningen ofta en mängd kunskaper som vi forskare kan lära oss av.

DET GÄLLER OCKSÅ att lyssna på dem som kanske oroar sig för att en fiskodling kan lukta illa eller förstöra det vackra landskapet.

– Därför är flera designer med i centrumet. Tanken är skapa odlingar som också är estetiskt tilltalande, som människor kan vara stolta över.

Men även kollegor från Handelshögskolan ingår i centrumet, exempelvis turismforskare.

– Vi vet att människor allt oftare vill uppleva nya saker på semestern.

En spännande tanke är därför att låta turister åka båt till en odling för att själva plocka exempelvis ostron som sedan serveras på en restaurang i hamnen, tillsammans med champagne!

NÄRODLAT HAR BLIVIT alltmer populärt. Det borde även gälla havets läckerheter, menar Snuttan Sundell.

– Vi har en hel kust som nästan inte alls utnyttjas för odling. Istället importerar vi fisk från Norge och Asien. Det är självklart att det inte är hållbart, inte i Sverige men inte heller internationellt.

EVA LUNDGREN

FAKTA: SWEMARC

Swedish Mariculture Research Center är ett av sex centrum som finansieras av satsningen UGOT Challenges. Centrumet, som får 50 miljoner kronor under sammanlagt sex år, innebär ett samarbete mellan sju institutioner: biologi och miljövetenskap, marina vetenskaper, geovetenskap, företagsekonomi, juridik, statsvetenskap samt Högskolan för design och konsthantverk. Verksamheten ingår dessutom i Centrum för hav och samhälle.

Forskarna planerar även, tillsammans med kollegor i Danmark, Norge och Island, att starta ett masterprogram i hållbar marin matproduktion.

Verksamhetsledare är Kristina Snuttan Sundell, professor i zoofysiologi. Invigningen hölls den 5 september. Mer information finns på: <http://havochsamhalle.gu.se/>.

STIFTELSEN ANNA AHRENBERGS FOND

för vetenskapliga m. fl. ändamål

1 september–31 oktober är det åter tid att söka Ahrenbergs årliga stipendier på sammanlagt ca 1,5 Mkr för Göteborgsforskning.

Inför Göteborgs 400-årsjubileum 2021 vill Stiftelsen Anna Ahrenbergs fond genom dessa stipendier stimulera forskare bosatta i Göteborg till vetenskaplig forskning om staden och dess invånare under de senaste hundra åren. Som lämpliga teman för forskningsansökningar har stiftelsen angivit:

1. Göteborgs fysiska omvandling – människor, boende och näringsliv åren 1920–2020;
2. Göteborg som forsknings- och kunskapsstad åren 1920–2020;
3. Göteborgs moderna politiska historia åren 1920–2020;
4. Konst- och kulturliv i Göteborg under åren 1920–2020 och
5. Rättsväsende, kyrka, idrott och annat föreningsliv åren 1920–2020.

Mer information och ansökningsblankett finns på www.annaahrenberg.com.

Fältstationer utreds vidare

Bör en av universitetets marina fältstationer läggas ner? Det föreslog i alla fall en utredare av Naturvetenskapliga fakulteten i våras.

Nu har Axel Wenblad fått i uppdrag att utreda frågan vidare.

– Bland annat ska jag undersöka om resurserna kan användas mer effektivt genom samarbete med andra intressenter.

DEN 16 MAJ lade Jens Oddershede fram en rapport om Naturvetenskapliga fakulteten som han fått i uppdrag av rektor att utreda. Bland annat menade han att universitetets båda fältstationer i Kristineberg och på Tjärnö har ansträngd ekonomi och är otillräckligt utnyttjade. Därför föreslog han nedläggning av någon av stationerna.

Förslaget har lett till starka protester. I augusti fick Axel Wenblad, tidigare generaldirektör för Fiskeriverket, därför i uppdrag att utreda fältstationerna vidare.

– Att driva två stationer är förstas kostsamt. Samtidigt är infrastrukturerna bra med välutrustade laboratorier och erfaren personal. Min utgångspunkt är därför att förutseingslöst försöka hitta nya lösningar.

Bland annat ska Axel Wenblad undersöka hur både nytta och kostnader kan spridas genom att fler aktörer utnyttjar stationerna. Exempelvis Chalmers har redan samarbeten med båda stationerna.

– Svenska miljöinstitutet har hyrt in sig i Kristineberg och på andra sidan Gullmarn har SLU sitt havsfiskelaboratorium som GU kanske skulle kunna samverka ännu mer med.

SNUTTAN SUNDELL, professor i zoofysiologi, menar att båda stationerna är lika viktiga, inte minst för att locka internationella forskare.

– Särskilt nu när universitetet satsar på SWEMARC, ett centrum för utveckling av marint vattenbruk, som ingår i UGOT Challenges, är det avgörande att vi kan öka den verksamhet vi redan har på våra välutrustade fältstationer. Ett sätt att få ännu fler forskare till stationerna vore att gå med i fler nätverk, exempelvis EU-nätverket AquaExcel. Vi borde också trycka på Vetenskapsrådet så att Sverige blir en del av European Marine Biological Resource Centre. Det skulle underlätta både för våra egna forskare att besöka forskningsstationer ute i Europa och för våra europeiska kollegor att komma hit.

Michael Klages, föreståndare för Sven Lovén centrum för marin infrastruktur, är starkt kritisk till Jens Oddershedes utred-

ning, som går tvärtemot forskningsutredningen RED 10, som istället föreslog en satsning på fältstationerna. Han saknar också en risk- och konsekvensanalys.

– Vi kommer att tvingas säga upp 30–50 procent av högkvalitativa medarbetare, varav flera även behövs för det nya fartyget Skagerak. Dessutom kommer vi att bli tvungna att ompröva flera projekt, bland annat ett som fått 38 miljoner kronor från Wallenbergstiftelserna. Universitetets marina profil kommer att påverkas negativt och samma sak gäller vårt utmärkta internationella rykte. Att fältstationerna dessutom är stora arbetsgivare i både Lysekil och Strömstad är ytterligare ett argument att behålla dem.

Michael Klages

ISTÄLLET MENAR

Michael Klages att problemet ända sedan början varit underfinansiering.

– Innan jag kom till Göteborgs universitet var jag verksam vid Alfred-Wegener-Institut i Tyskland, vars fältstationer hade en årlig budget på 114

miljoner kronor. Sven Lovén-centrumets budget ligger på blygsamma 60 miljoner. Om Göteborgs universitet vill vara ledande inom marin forskning och utbildning måste man förstå att det kostar.

Men Michael Klages är annars positiv till tankarna på att öka samarbetet med andra myndigheter och företag.

– På vintern, då marinbiologerna inte använder stationerna så mycket, skulle det kanske kunna finnas andra vetenskapliga discipliner eller mariningenjörer där. Jag hoppas också på ökat samarbete med Centrum för hav och samhälle.

Den 15 februari 2017 ska Axel Wenblad ha ett förslag för fältstationerna färdigt att överlämna till rektor.

– Min plan är att föra kontinuerliga diskussioner med alla parter. När förslaget väl presenteras ska det inte komma som en överraskning för någon.

EVA LUNDGREN

FAKTA

SLC, Sven Lovén centrum för marin infrastruktur vid Göteborgs universitet har två forskningsstationer, en i Kristineberg, en på Tjärnö. Centrumet kommer också att tillföras ett nytt välutrustat forskningsfartyg: Skagerak.

Kandidatexamen samt minst fem års arbetslivserfarenhet inom något område med Europaanknytning, det är vad som krävs för att komma in på EMAES, ett alldeles nytt masterprogram i Europastudier.

– Eftersom de som kommer in redan har så mycket kunskaper ser vi dem snarare som kollegor som kan bidra till utbildningen, än som studenter, förklarar programansvariga Sofie Blombäck.

UTBILDNINGEN GÅR PÅ halvfart under fyra terminer för att studenterna ska kunna kombinera sina studier med arbete. Undervisningen sker i första hand på nätet men sju gånger träffas man under två dagar i Göteborg, första dagen för att avsluta en kurs, den andra för att introducera nästa kursmoment. Men ett minst lika viktigt skäl att träffas är förstås nätverkandet.

– EMAES-studenterna har ju kunskaper och kontakter från de olika företag eller myndigheter där de arbetar som kan vara till glädje för kurskamraterna, menar studierektor Urban Strandberg. Vi hoppas också att dessa studenter ska fungera som länkar till arbetslivet, exempelvis när det gäller

Nytt masterprogram i Europastudier

Två av lärarna, Karolina Enquist Källgren och Andreas Moberg, samtalar med studenter inför kursstart.

praktikplatser. En annan tanke är att studenterna ska engageras som gästföreläsare för våra grundstudenter i Europakunskap, och berätta om hur det är att arbeta vid exempelvis Totalförsvarets forskningsinstitut eller en ambassad i Europa.

SPECIellt FÖR PROGRAMMET är också att det inleds med en metodkurs. Sedan ingår metodmoment i de övriga delkurserna under hela utbildningen, förklarar Urban Strandberg.

– Vi testar därmed ett omvänt sätt att studera på. Det vanliga är att lägga metodavsnittet näst sist i utbildningen, precis före uppsatsskrivandet. Att vi istället gör på det här sättet beror dels på att dessa studenter varit ute i arbetslivet ganska länge och därför kanske behöver en inledning i metod. Men många kollegor har sedan länge diskuterat tanken att integrera metodundervisningen under hela utbildningen så att studenterna får lära sig att tänka som forskare redan från början. Så vitt jag vet har dock ingen inom våra utbildningsområden provat det här upplägget, varken vid GU eller vid andra lärosäten, så det vi gör nu är något av en pionjärinsats.

”

»Så vitt jag vet har dock ingen inom våra utbildningsområden provat det här upplägget ...«

URBAN STRANDBERG

Det första mötet med studenterna hölls den 5 och 6 september. Då passade flera lärare på att presentera sig, bland andra statsvetaren Lisbeth Aggestam, som berättade om sitt forskningsprojekt kring ledarskap inom EU, samt juristen Andreas Moberg, som diskuterade EU-domstolens syn på bland annat offentlighet. Karolina Enquist Källgren, idéhistoriker och programkoordinator, berättade om sin forskning kring exilfilosofier under andra världskriget, exempelvis María Zambrano som hade en vision om Europa som fosterland för alla oavsett nationalitet.

DEN EFTERFÖLJANDE frågestunden handlade främst om Brexit.

– Ett är i alla fall säkert: allt arbete som utträdet medför kommer att kosta Storbritannien mycket mer än den kritiserade EU-avgiften, påpekade Sebastian Marx, vd för Göteborgs representationskontor i Bryssel

Vad tyckte då studenterna själva? Stephan Kowitz, verksam vid tyska ambassaden i Bangkok, hoppades att utbildningen skulle ge nya perspektiv när det gäller Europas globala betydelse.

– Jag är också nyfiken på mina kurskamrater och vad vi kan lära av varandra.

Lena Fassali, verksam vid Europeiska unionens övervakningsmission i Georgien, tror att utbildningen kan ha konkret betydelse i hennes arbete.

– Jag har redan hunnit diskutera Abchazien och Sydossetien med en annan student, vilket känns fantastiskt. Jag stöter nästan aldrig på personer som kan särskilt mycket om Georgien.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Idén till utbildningen EMAES kommer från Rådet för Europastudier vid Göteborgs universitet. Ledamöterna är Cecilia Malmström, Gunnar Bolin, Christian Leffler, Sebastian Marx, Karin Knutsson, Mikaela Kumlin-Granit, Lotta Lekvall, Helena L Nilsson samt Jerker Stattin.

Mer information: <http://pol.gu.se/Utbildning/centrum-for-europastudier>.

GU med i stort FN-nätverk

► **Göteborgs universitet** har beviljats medlemskap i Global Universities Partnership on Environment and Sustainability, GUPES, ett nätverk som idag består av 800 universitet i hela världen. Många medlemmar finns i Latinamerika, Afrika och Asien.

Syftet med GUPES, som ingår i FN:s övergripande miljöprogram UNEP, är att främja miljö- och hållbarhetsfrågor på universiteten och stödja innovativa utbildningsinsatser. Förutom att ge ut ett nyhetsbrev och arrangera globala konferenser ger nätverket, i samarbete med universiteten, MOOC-kurser. Idag finns det tre kurser att välja bland, en av dem har rubriken: *Wicked problems, Dynamic Solutions*.

– Det spännande är att nätverket är världsomfattande, säger hållbarhetsstrateg **Eddi Omrcen**. Det kostar inget att vara med, vad vi gör med medlemskapet beror ytterst på oss. Som jag ser det kan vi dela med oss av det vi gör inom miljö- och hållbarhetsområdet och lära av andra. Jag ser det som ytterligare en möjlighet för våra lärare, forskare och studenter att bredda sina samarbeten och få nya kontakter.

Skönhetens dimensioner

► **Finns slumpan, Rum och rytm i arkitektur** samt *Musik i tiden* är namnen på några kapitel i skriften *Skönhetens dimensioner, ordning och oordning i vetenskapens värld*. Texterna har tidigare presenterats vid ett symposium den 9 september förra året som arrangerades

på Jonsereds herrgård som tack till professor Birger Karlsson. Efter närmare 20 år som ständigt sekreterare i Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället i Göteborg lämnade han nämligen 2015 sitt uppdrag.

Skriften innehåller betraktelser över skönheten, hämtade från så skilda områden som kemi, matematik, arkitektur, musik, porträttkonst samt litteratur. Boken är också rikt illustrerad.

Sök stipendier!

► **Doktor Felix Neuberghs** stiftelse ledigförklarar härmed medel för år 2017 vilka dels ska främja: I Sverige boende barns eller ungdoms vård och uppfostran.

"I Sverige boende ungdoms utbildning vid högskola, universitet eller liknande officiell anstalt.

Vård och hjälp till i Sverige boende behövande åldersstigna, sjuka eller handikappade.

Klinisk medicinsk vetenskaplig forskning som bedrivs i den västsvenska regionen och vars huvudsakliga syfte ska vara att förbättra den äldre människans fysiska livskvalitet."

Ansökningsblankett och mer information om hur man ansöker finns på www.felixneubergh.se. Du kan även skicka in ett frankerat och adresserat svarskuvert till: Doktor Felix Neuberghs stiftelse, Erik Dahlbergsgatan 11 B, 411 26 Göteborg.

Outtröttlig världsförbättrare

Efter 40 år lämnar Hans Abrahamsson, docent i freds- och utvecklingsforskning, Göteborgs universitet för att gå i pension.

- Som fredsforskare kommer jag alltid att bry mig om samhället. Jag slutar inte tänka för att jag fyllt 67. Jag ser pensionen som ett livslångt forskningsanslag, ett privilegium.

NPASSERINGSKORTET fungerar snart inte längre. Egentligen skulle Hans Abrahamsson ha gått i pension redan i somras. Men i det trånga arbetsrummet på institutionen för globala studier syns inga tecken på avveckling. De höga bokhyllorna är fyllda av böcker, på skrivbordet trängs högar med papper och almanackan visar ännu inga vita blad. Några dagar efter vår intervju ska Hans Abrahamsson hålla ett seminarium om sin 40-åriga forskningsresa och veckan efter det presenterar han sina senaste forskningsresultat på en stor

konferens för Göteborgs Stad.

– Ja, jag fortsätter hålla på, september ser rätt fullt ut, konstaterar han. Och oktober ...

– Men nästa vecka ska jag börja packa, tillägger han hastigt och ler lite illmarigt.

Avsked är svårt.

Att sätta punkt för en karriär som bygger på starkt personligt engagemang är kanske rent av omöjligt.

Nästan lika omöjligt är det att summera Hans Abrahamssons karriär. Under sitt yrkesliv har han studerat konflikthårdar i Södra Afrika och Sydamerika, jobbat med frågor om politisk ekonomi och bistånd för UD och Sida. Han har skrivit böcker, föreläst och hållit högskolekurser i global politisk ekonomi. Numera brinner Hans Abrahamsson särskilt för frågor som rör de sociala utmaningar som globaliseringen för med sig på lokal nivå.

- GLOBALISERINGEN och den snabba inflyttningen till storstäder innebär stora utmaningar för dagens och framtidens samhällen. På lokal nivå blir globa-

liserings effekter som mest kännbara och det är där vi måste lägga våra insatser.

Men vilka insatser bör göras då? För några år sedan fick Hans Abrahamsson en gästprofessur vid Malmö högskola. Uppgiften var att sjösätta ett större forskningsprogram för att få fram svar på dessa frågor. Malmö är ett tydligt exempel på vår tids stora samhällsodaning. Hit har världen bokstavligen kommit stormande in på senare år, idag har omkring 45 procent av befolkningen utrikesfödda föräldrar och halva befolkningen byts ut vart femte år.

- FÖRST TÄNKTE JAG, vad sjutton har jag att komma med här, jag är ingen urbansociolog. Men sedan insåg jag att mina erfarenheter från andra delar av världen skulle kunna komma väl till pass.

Hans Abrahamsson talar snabbt och passionerat. Det går inte att ta miste på att han brinner för sitt forskningsämne och han uttrycker sig gärna drastiskt.

»För första gången fick denne Kålltorpspojke se vad fattigdom var.«

HANS ABRAHAMSSON

”

– Nu har jag insett att jag forskat på fel saker i alla år, säger han plötsligt.

– Det är inte utanförskapet som är problemet – det är innanförskapet!

Med innanförskapet menar han oss privilegierade människor som stänger ute dem som vi uppfattar som främmande. Vi som bygger murar runt vår egen skyddade tillvaro. Kanske av rädsla.

– Jag är inte bättre. Jag ser hur snabbt jag själv

tenderar att kategorisera människor, trots att jag jobbat med dessa frågor i alla år.

– Vi måste jobba med att förändra våra mentala strukturer. Om vi inte klarar av att förstå att världen kommit för att stanna, att det medför möten som kan berika oss och förbättra vår egen livskvalitet, ja, då missar vi chansen att leva anständiga liv.

Ett viktigt botemedel stavas dialog, enligt Hans Abrahamsson. Därför har han nu dragit igång ett nätverk i sin hemkommun Lerum som ska främja möten mellan nyanlända flyktingfamiljer och inbitna Lerumsbor.

– Vi har kick-off snart och massor med idéer. Hittills är vi 60 Lerumsbor och 40 nyanlända som ingår i nätverket. Det gäller att tillsammans skapa förutsättningar för att människor ska kunna bidra till vårt gemensamma samhällsbygge istället för att mot sin vilja förvandlas till tärande offer.

Ett stilla pensionärliv? Nej, det lär inte bli aktuellt. Hans Abrahamsson vill bidra till samhällets förändring, till ökad social hållbarhet, och då fungerar det inte att sitta hemma och rulla tummarna. Hängivenheten tycks kopplad till ett starkt rättvisepatos och det stänger man inte av bara för att klockan råkat tickat fram till pensionsålder.

Men vi backar bandet lite. Hur föddes allt detta engagemang? En förklaring går att spåra i hur slumpen, eller ödet om man så vill, förde honom till Algeriet i början av 1970-talet.

EFTER REALEXAMEN FICK Hans Abrahamsson jobb på shippingföretaget Wilson & Co. Vidare studier var aldrig på tapeten för en ung kille från en lägre medelklassfamilj i Göteborg. Wilson & Co uppskattade den energiske unge mannen och sommarvikariatet blev ett fast jobb. Så småningom utbildade sig Hans Abrahamsson till marknadssekonom och började arbeta som marknadsanalytiker på företaget. 1974 skickades han till Algeriet för att utveckla transportsystem där.

– Då hände det. För första gången fick denne Kålltorpspojke se vad fattigdom var. Det var först då jag förstod det koloniala arvet, hur det formar människor, hur det är att leva och känna att man inte duger, att ens människovärde är mindre än andras.

– Jag ville engagera mig, jag ville bidra till förändring. Och mötena med mina algeriska arbetskamrater gjorde att jag ville lära mig mer om hur allt egentligen hängde ihop.

Det ledde till att Hans Abrahamsson började studera utvecklingssekonomi vid universitetet i Alger. Efter fortsatta studier på nationalekonomiska institutionen vid Göteborgs universitet fick han forskningsanslag från Sida och 1978 knöts hans forskning till institutionen för freds- och utvecklingsforskning vid GU, det som idag är institutionen för globala studier. Där har han haft sin hemvist och sitt hjärta sedan dess.

Trots att Hans Abrahamsson aldrig känt på fattigdom eller kolonialt förtryck för egen del kunde han ändå till viss del identifiera sig med sina algeriska vänners känsla av att inte duga.

- UNDER MIN UPPVÄXT kände jag att jag kunde vara jobbig. Jag var ett så kallat livligt barn och kunde nog från och till upplevas som lite stökig. Jag kände ibland, speciellt under föräldramöten i skolan, att jag kanske var mer till besvär än glädje för mina föräldrar. Det skapade nog en viss otrygghet i mig som jag aldrig riktigt har kommit över.

HANS ABRAHAMSSON

ÅLDER: 67 år.

BOR: Lerum

FAMILJ: Fru och fyra barn.

YRKE: Docent i freds- och utvecklingsforskning vid Göteborgs universitet, tidigare gästprofessor i globala politiska studier vid Malmö högskola.

FORSKNINGSMRÅDEN: Internationell politisk ekonomi, Sveriges politik för global utveckling, globaliserings lokala uttryck och staders roll i den framtida världsordningen.

OM SINA 40 ÅR PÅ INSTITUTIONEN FÖR GLOBALA STUDIER:

– Det är en mäktig känsla att få ha varit med om att bygga upp en ny institution. Under åren har jag hunnit dela med mig av min kunskap och mina erfarenheter till minst 5 000 studenter.

STUDENTERNA OM HANS: I våras fick han Göta studentkårs pedagogiska pris, med motiveringen: "Hans är helt fantastiskt pedagogisk! En energi, vilja och glädje att lära ut som inte många besitter."

HANS OM SINA STUDENTER:

– Jag tycker alltid att de har något viktigt att säga, något som är värt att lyssna på. Jag vill bidra till samhällsförändring och de viktigaste samhällsförändrare jag kommer i kontakt med är våra studenter. De visar sig också bli allt klokare med åren vilket ingjuter stort hopp om framtiden.

BÖCKER I URVAL: *Det gyllene tillfället* (2003) och *En delad värld* (2006) på Leopard förlag.

»Jag har länge gjort goda försök att lära mig ta det lite lugnare men det fungerar dessvärre bara för korta stunder.«

”

– Ibland kände jag mig orättvist beskyldd för otyg jag inte begått. Det bidrog säkert till mitt intresse för rättvisefrågor. Kanske kan delar av mitt engagemang vara ett försök att komma tillrätta med mina egna svarta hål. Kanske har det varit ett sätt att slippa möta ångesten över min egen känsla av otillräcklighet

FÖRUTOM ÅREN i Algeriet och i Malmö har ytterligare några händelser satt djupa spår: tiden i inbördeskrigets Moçambique och engagemanget i Attac-rörelsen.

– I Moçambique såg jag på nära håll fattiga länders beroende av livsmedel från västvärlden och hur väst använde biståndet politiskt för att tvinga de fattiga länderna att göra eftergifter och dansa efter deras pipa.

– Människor svalt ihjäl runt omkring mig och flera av mina jobbarkompisar fick sätta livet till i den sydafrikanska apartheidregimens militära attacker. Men jag förträngde detta och fortsatte jobba. Först efteråt kom mardrömmarna. Dessa minnen präglar mig fortfarande och tiden där väckte en ilska över hur världen ser ut, en ilska som nog fortfarande håller i sig.

Med dessa erfarenheter i bagaget brann engagemanget än starkare. Viljan att bidra och vara med och förändra samhället var också en av anledningarna till att Hans Abrahamsson tackade ja till att bli en del av Attac-rörelsen inför EU-toppmötet i Göteborg 2001. Tillsammans ville de verka för att

lyfta frågan om EU:s roll för en bättre värld.

Förspelet och efterdyningarna till det som numera går under namnet Göteborgskravallerna är en historia i sig. Kort kan sägas att Hans Abrahamsson och Attac, med hjälp av bildskärmar, ville skapa en dialog mellan politikerna inne på toppmötet och demonstranterna som befann sig utanför. De ville få politikerna att lyssna på engagerade samhällsmedborgare ur olika rörelser. Istället för våldsam konfrontation eller samförståndsdialog myntades begreppet "konfrontativ dialog".

– Mitt livs stora misslyckande, konstaterar Hans Abrahamsson. Jag var entusiastisk över regeringens vilja till dialog, lät mig ryckas med och bidrog till att skapa förväntningar hos många demonstranter att de äntligen skulle få komma till tals.

– Jag förebrår mig än idag för mitt oförstånd när det gällde att ta hänsyn till den sprängkraft som alltid ligger i brustna förväntningar.

FÖRVÄNTNINGARNA, och dialogen, brast när polisen spärrade in demonstranterna på Hvitfeldska gymnasiet vilket följdes av upplopp, stenkastning och skottlossning.

Efteråt var Hans Abrahamsson förkrossad. Hur kunde det som börjat så bra gå så snett?

– Jag ägnade fyra år åt att försöka ta reda på varför så många helt oskyldiga spärrades in och varför polisen agerade som de gjorde. Det visade sig att den amerikanska säkerhetstjänsten hade ett långt finger med i spelet. President Bush, på besök i stan,

skulle inte behöva utsättas för en massa demonstrationer.

– När jag var klar med dessa efterforskningar, ja, då sprack kroppspulsådern.

DET VAR OERHÖRT dramatiskt. Hans Abrahamsson svävade mellan liv och död. Tolv timmar, två hjärnblödningar och en stor hjärtoperation senare vaknade han upp på sjukhuset omgiven av sin fru och fyra barn. Prognosen såg inte lovande ut.

– Men till allas förvåning så kom hjärnan tillbaka till normalfunktion på ett år, berättar Hans Abrahamsson.

Det är nu tio år sedan. Vad som orsakade brottet på kroppspulsådern, vet ingen säkert.

– Kanske berodde det på min livsstil, på min intensitet. Jag har länge gjort goda försök att lära mig ta det lite lugnare men det fungerar dessvärre bara för korta stunder.

Nej, som sagt, det där stilla pensionärlivet lär inte infinna sig, inte så länge kroppen hänger med. Ändå är det ofrånkomligen så att livet är på väg in i ett nytt skede.

– I november åker jag och min fru till Tobago i tre veckor. Det markerar början på en ny livsfas. Jag ska försöka lyssna mer på mig själv och finna mina vägar till långsamhetens lov. Det blir både läskigt och ovant.

TEXT: KARIN FREJRUD
FOTO: JOHAN WINGBORG

Statsvetare tar över institut

Efter att ha ägnat många år inom forskningspolitiken tar han sig an ännu ett brännhett politiskt område. Ulf Sandström blir ny föreståndare för Segerstedtinstitutet.

- Jag har aldrig varit rädd för hetluften, säger han.

ULF SANDSTRÖM påpekar att han i grunden är statsvetare men kom att skriva sin avhandling inom ämnet teknik och social förändring vid Linköpings universitet. Därefter byggde han upp Centrum för kommunstrategiska studier som handlade mycket om samverkan med kommuner i regionen.

Varför sökte du jobbet?

- Jag har fyra år kvar av min akademiska karriär och tänkte: Varför inte göra något som är engagerande, intressant och spännande?

Vad tycker du om den verksamhet som Segerstedtinstitutet hittills har bedrivit?

- Det är en imponerande verksamhet och det har gjorts mycket på kort tid. Här finns en stor potential. Det är för tidigt att säga vad jag ska göra, förhoppningsvis kommer jag att kunna avlasta Christer Mattsson, som betyder väldigt mycket för institutet.

Hur mycket har du själv sysslat med preventivt arbete mot extremism och våldsutövande ideologier?

- Nästan inte alls, faktiskt. Jag har en

Ulf Sandström börjar som föreståndare den 15 oktober.

del personlig erfarenhet av extremism från min ungdom på 1970-talet, då jag ett tag var på väg åt fel håll. De händelserna kom att påverka mig mycket. Sedan blev jag politiskt aktiv för att göra avbön och har sedan dess försökt att förstå vad som gör människor till instrument för de mest tokiga idéer. I övrigt har jag som intresserad statsvetare följt utvecklingen på nära håll.

På vilket sätt ska institutet göra skillnad?

- Jag har precis börjat sätta mig in i de här frågorna. Min uppgift är helt enkelt att få det att fungera så bra som möjligt. Ett bra institut vill förstås alltid expandera och dra in mer pengar. I bästa fall kommer det att vara hedersuppdrag för andra forskare vid GU att ha med institutet att göra. Det jag själv vill jobba med är till exempel att göra stora forskningsöversikter av området, vilket är en specialitet som jag har ägnat mig mycket åt på senare år. Det kommer inte att bli lätt men det ska bli intressant att se om mina metoder kan användas inom det här området.

Vad är det som gör att frågor om extremism väcker så starka känslor?

- Dels rör det frågor som är livsavgörande, dels finns det konkurrerande idéer om vad det beror på och vad man ska göra. Det är inte konstigt att man definierar sig i förhållande till varandra och betraktar utrymmet som ett

nollsummespel. Jag har för närvarande inga starka åsikter, jag kommer utifrån och vill supporta den här organisationen med det som är min kompetens.

Känner du en viss farhåga inför uppdraget?

- Nej, det gör jag inte. Under åren har jag drivit vissa frågor hårt. Jag var med om att lägga grunden till dagens resursfördelning av statliga forskningsmedel, vilket var en väldigt kontroversiell fråga. Den diskussionen står mig upp i halsen och jag ser fram emot ett mer faktiskt politiserat område där politikerna är de drivande och inte interna sårintressen på universitetet.

TEXT & FOTO: ALLAN ERIKSSON

FAKTA

Ulf Sandström har i grunden en doktorsexamen inom teknik och social förändring från Linköpings universitet. Han har bland annat varit chef för Centrum för kommunstrategiska studier vid LiU där han också organiserade ett forskningscentrum för studier av forskningspolitiska frågor. Han har varit gästprofessor vid KTH, Örebro universitet och Göteborgs universitet och även varit verksam som analytiker vid Vetenskapsrådet (VR).

Han är mest läst på Google

En forskningsartikel om vad som främst påverkar elevers skolresultat har seglat upp på Google som den mest lästa forskningsartikeln från GU. En orsak är kanske att Girma Berhanu, professor i pedagogik, står som medförfattare.

PÅ ETT ÅR har en abstract till en forskningsartikel, publicerad på Utbildningsvetenskapliga fakultetens forskningssidor, fått nästan 19 000 visningar på Google, varav 15 000 unika visningar. De allra flesta besökarna kommer från Filippinerna, Kenya, Malaysia och Pakistan. En vanlig forskningsartikel brukar ha cirka 700–800 Google-visningar per år.

Vad är förklaringen till den stora uppmärksamheten, tror du?

- Jag har ingen aning, säger Girma Berhanu och skrattar. Jag är chockad men det här är inte min förtjänst. Min roll var högst marginell. Jag har tidigare granskat huvudförfattaren M.S Farooqs avhandling

och godkänt den som opponent. Han frågade om jag kunde kika på den här artikeln. Jag har bara granskat artikeln och kommit med några förslag till förbättringar.

STUDIEN PUBLICERADES redan 2011 i tidskriften *Journal of Quality and Technology Management*, som ges ut av University of Punjab i Pakistan. Den bygger på en enkät som besvarades av 600 niondeklassare i en pakistansk stad och syftet var att studera ett eventuellt samband mellan vad eleverna presterar i nationella prov och föräldrarnas socioekonomiska bakgrund och utbildningsnivå. Inte helt överraskande fanns ett starkt samband. Men föräldrarnas utbildningsnivå hade större betydelse än deras yrke. Dessutom visade det sig att tjejerna presterade bättre än killarna.

- Det var väl ungefär det man kunde förvänta sig, säger Girma Berhanu. I många utvecklingsländer är avhopp från skolan ett jättestort problem och därför tror jag att forskningsartikeln är intressant för många.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Girma Berhanu är medförfattare till populär forskningsartikel.

Men att den skulle få en sådan spridning hade jag aldrig kunnat föreställa mig.

- Fast jag är glad för allt som bidrar till att höja GU:s anseende.

ALLAN ERIKSSON

Strider för allas rätt

I fjol publicerade Sara Stendahl en debattartikel om att alla barn, oavsett varför de vistas i Sverige, har rätt att gå i skola.

– Det var en text som jag för bara några år sedan aldrig hade trott att jag skulle behöva skriva, förklarar hon.

Hon är nybliven ordförande för Stiftelsen Torgny Segerstedts Minne men också ny professor i offentlig rätt.

SARA STENDAHL ÄR åter i Göteborg efter några veckors semester i familjens sommarhus nära Sunne. Förutom bär- och svamplockning har hon ägnat dagarna åt artikel-skrivande samt åt sitt favorit-intresse: litteratur.

– Jag har alltid en packe böcker med mig, sedan får vädret avgöra hur mycket natur eller kultur det blir, förklarar hon.

Hon är en av landets ledande forskare inom socialförsäkringsrätt men är även proprefekt vid juridiska institutionen. Dessutom sitter hon med i olika styrelser, bland annat som vice ordförande för European Institute for Social Security. Och före sommaren avslutade hon sitt uppdrag i den grupp som arbetat med uppbyggnaden av det nyetablerade Segerstedtinstitutet.

Att hon är dotter till rådmannen Anders Stendahl samt till Christina Stendahl, tidigare förvaltningschef vid universitetet samt så småningom universitetskaplan, skulle kunna leda till tron att hennes karriär varit spikrak. Men när vi träffas på hennes rum

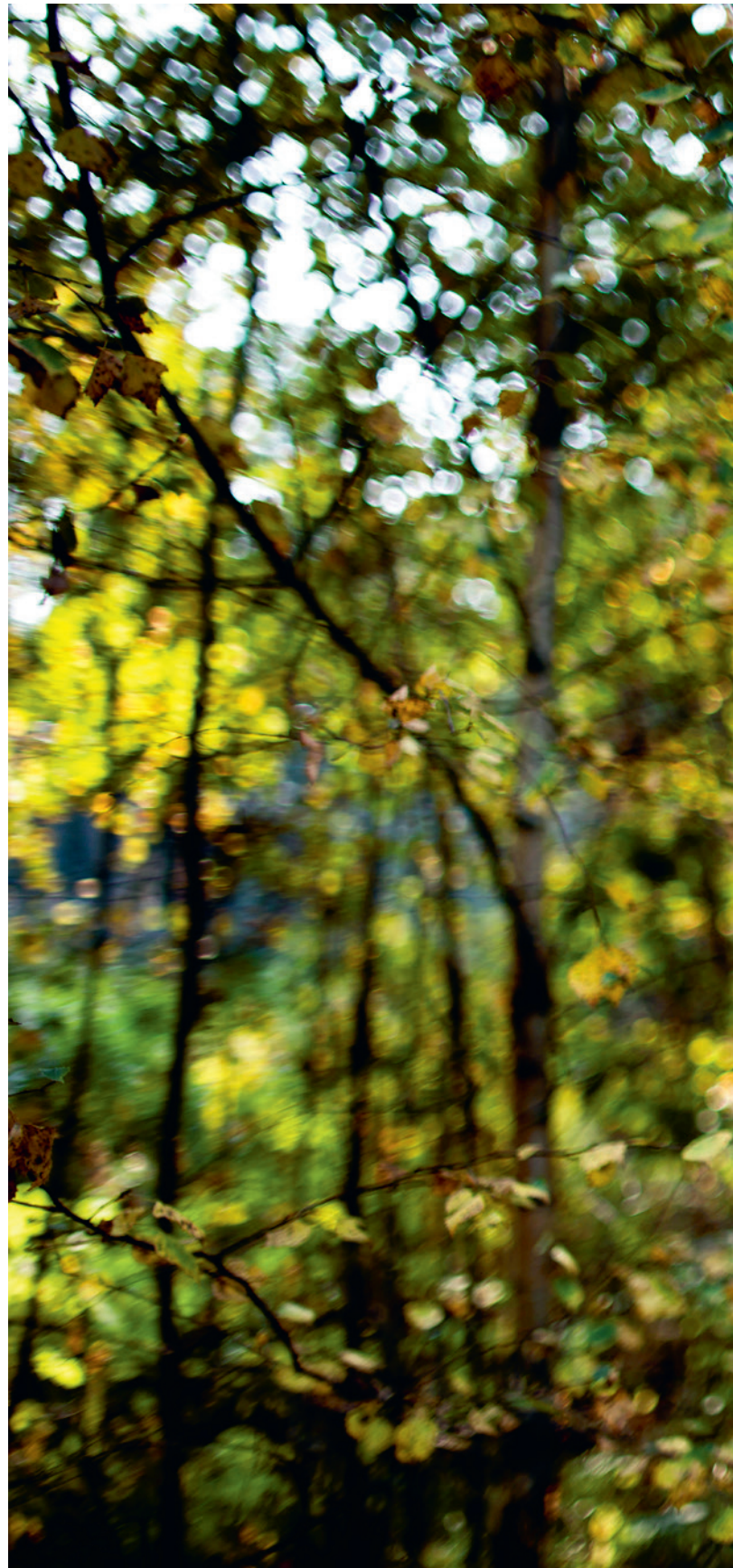
på Handelshögskolan förklarar hon att hon tvärtom började sina juridiska studier ganska sent, först vid 29 års ålder.

– Jag växte upp i Lerum och gick vårdlinjen på gymnasiet. Ett år var jag utbytesstudent i USA och funderade sedan på att kanske bli läkare. Men som tjugohåring startade jag istället företaget Bokförmedlaren. Först höll jag till i en lokal på Fjällgatan och flyttade sedan verksamheten till mitt hus i Bräcke. Jag sålde böcker vidare från småförlag och tryckte texter på en liten offsetpress. Samtidigt som jag var aktiv i Svenska freds- och skiljedomsföreningen, läste jag också litteraturvetenskap, idéhistoria och socialantropologi. Att jag till slut fastnade för juridik beror på ämnets möjligheter till så många intressanta fortsatta val. Dessutom är juridik förstås viktigt och påverkar hela samhället.

REDAN SOM DOKTORAND fick Sara Stendahl idén att inrätta något som liknar de law clinics som finns i bland annat USA, där juridikstudenter ger utsatta människor kostnadsfri rådgivning. Förra hösten blev

idén verklighet när juridiska institutionen, som första utbildningsanstalt i Sverige, började med så kallad clinical legal education inom fördjupningskursen *Praktisk humanjuridik och välfärd*.

– **KURSEN INNEBÄR** att studenterna tre dagar i veckan ger konkret juridisk rådgivning till utsatta människor som de möter på olika icke-vinstdrivande organisationer. Det kan exempelvis handla om asylrätt, skolfrågor, hälsovård, skuldsättning eller familjerätt. Rättspraktiken har ett samarbete med fjor-

– Vi måste komma på nya sätt att skapa det goda samhället, menar Sara Stendahl, professor i offentlig rätt.

ton organisationer som Stadsmissionen, Rädda barnen och Terrafem. Kursen är dock inte bara praktisk utan har också en viktig teoretisk del där grundläggande frågor om medborgarskap och juristens roll i samhället diskuteras.

Studenterna får även träna sig i att fundera över och skriva egna lagförslag, förklarar Sara Stendahl.

– En del av examinationen består i att översätta juridisk specialistkunskap till ett enklare språk, som sedan blir en broschyr. Men rättspraktiken ska också fungera som

en plattform för möten, samverkan, seminarier och förhoppningsvis även forskningsprojekt där forskningsfrågorna ska bygga på samtal med dem som praktiskt arbetar ute i samhället.

För sitt arbete med rättspraktiken tilldelades Sara Stendahl i fjol *Paragrafen*, ett pedagogiskt pris som delas ut av Juridiska Föreningen i Göteborg.

JUST DE OMRÅDEN som Sara Stendahl forskar inom – social trygghet, rättvisa, rättssäkerhet och mänskliga rättigheter – är kanske

extra intressanta eftersom de handlar om frågor som ständigt diskuteras, förändras och ibland också leder till heta debatter.

– Bland annat forskar jag om vad det innebär att vara EU-medborgare i relation till sociala rättigheter. Den väsentliga frågan att ställa är inte *om* vi verkligen kan stå upp för exempelvis allas rätt till utbildning, bostad och mat på bordet, för det tror jag faktiskt att flertalet håller med om. Istället måste vi fråga oss *hur* vi ska göra det och försöka komma på nya idéer att skapa det goda samhället.

– Det finns en lockelse i det lite ostädade i Sjöbergens koloniområde med sina fantastiska odlingar och hönskooperativet, där också min familj är med, förklarar Sara Stendahl.

Även om Sara Stendahl är full av beundran för alla frivilligorganisationer som på olika sätt ställer upp för att hjälpa både fattiga EU-medborgare och flyktingar, betonar hon ändå statens ansvar.

– Det är viktigt att inte hamna i schabloner om hur det är på andra ställen, eller för den delen hur det är här. Den svenska föräldraförsäkringen framhålls exempelvis ofta som världens bästa men den innebär ju inte, som ibland påstås, att familjen spelat ut sin roll i Sverige. Tvärtom hade jag aldrig klarat mig som småbarnsförälder utan hjälp från föräldrar, vänner och syskon. Det finns alltså ingen motsättning mellan att ha starka offentliga institutioner samtidigt som privata initiativ och civilsamhället stöttar upp, tvärtom, det är så vårt samhälle fungerar.

ETT EXEMPEL PÅ en diskussion som blossade upp förra året handlade om huruvida barn till EU-medborgare, som vistats i Sverige i mer än tre månader, verkligen har rätt att gå i skola. Tillsammans med kollegan Otto Swedrup skrev Sara Stendahl en debattartikel i *Dagens samhälle*.

– Det var en diskussion som jag för bara några år sedan inte trodde hade varit möjlig. För rättsläget är väldigt tydlig: alla barn har rätt till skola. Utbildning är något fundamentalt, som ju bland annat hänger samman med förmågan till framtida försörjning, och är alltså en förutsättning för att inte hamna i fattigdom. Men att en sådan

här diskussion uppstår visar att välfärdsstaten är bräcklig och att våra samhällsinstitutioner ständigt måste byggas vidare på och försvaras på nytt.

Också riksdagens senaste beslut när det gäller flyktingkrisen har lett till debattinlägg, signerade Sara Stendahl och andra GU-forskare i juridik. Det handlar dels om id-kontroller vid danska gränsen, dels om inskränkningar av flyktingars möjligheter att få uppehållstillstånd samt att återförenas med familjen.

» ... alla barn har rätt till skola.« ”

– Det är med stor sorg jag ser att Europa, som ändå har lärdomar från två världskrig, inte är mer moget att hantera katastrofen i Syrien. Men samtidigt får vi inte glömma de många goda initiativ som också finns.

Inte minst universiteten är en positiv kraft som det är en ynnest att få vara del av, menar Sara Stendahl.

– Det är roligt att Göteborgs universitet är så drivande när det gäller samhällsutvecklande forskning. Det finns flera plattformar för samverkan, bland annat Institutet för innovation och samhällsutveckling, som jag själv samarbetat med. Som proprefekt vid

SARA STENDAHL

AKTUELL: Ny ordförande för Stiftelsen Torgny Segerstedts Minne, ny professor i offentlig rätt.

AKTUELLT PROJEKT: Det EU-finansierade *All Rights Reserved? Barriers towards European Citizenship*. Huvudhandledare för tre doktorander.

FAMILJ: Tre döttrar på 21, 18 och 14 år, en extradotter från Eritrea.

HUSDJUR: Hundar, en storpuddel och en tollar.

BOR: Västra Frölunda.

SENAST LÄSTA BOK: Gabriel Byström: *Tystnadens triumf*, Margaret Atwood: *The Heart Goes Last*.

SENASTE FILM: *Hitta Doris*.

FAVORITMAT: Den som någon annan lagat.

INTRESSEN: Litteratur (Alice Munro är en favorit) samt promenader i skog och mark.

juridiska institutionen har jag också ansvar att utveckla våra satsningar på de tvärvetenskapliga områden där vi är särskilt starka: hav och vatten, social hållbarhet samt kunskap och intellektuella resurser.

I maj blev Sara Stendahl ordförande i Stiftelsen Torgny Segerstedts Minne, som hon varit ledamot av sedan 2013. Det är ett exempel på hur hennes eget engagemang lett till både stora och små beslut. Bland annat är hon med i ett hönskooperativ i Sjöbergens koloniområde.

– **JAG BOR ALLDELES** i närheten och behöver bara gå över berget för att få alldeles färska ägg. Men ett viktigare engagemang är den nya familjemedlem som nyligen flyttat in. När äldsta dottern flyttade hemifrån fanns nämligen plötsligt ett tomt rum där någon kunde bo.

– Eftersom jag själv vuxit upp med en adoptivbror kanske jag har en lite bredare syn på hur en familj kan se ut. Så när jag diskuterade med barnen kom vi ganska snart fram till att det var självklart att ta emot ett ensamkommande barn. Så nu bor en 16-årig flicka från Eritrea hos oss. För mig personligen känns det som att ha fått ännu en dotter. Hon är en stor glädje och ger hela familjen nya tankar och insikter.

TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG

Biten av Dracula

Tyskar och turkar uppfattade honom som avskyvärd, ryssarna som hård men rättvis medan rumänerna gärna betonade hans ärlighet.

Historierna om furst Vlad III av Valakiet är många.

– Bakom både de medeltida legenderna och dagens skräckfilmer finns dock en verklig person. Det är honom jag försökt vaska fram, förklarar Ingmar Söhrman om sin nya bok *Den sanna historien om Dracula*.

VLAD III FÖDDES sannolikt 1431 i Sighisoara, Transsylvanien, som son till Vlad II. Fadern fick titeln *Dracul* när han blev medlem i den tysk-romerska drakordern, vilket innebar att sonen också fick en titel: *Dracula – den lille draken*.

Både faderns och sonens våldsamma liv präglades av det bysantiska rikets fall då osmanerna slog sig allt djupare in i Europa.

– Det lilla furstendömet Valakiet, södra delen av dagens Rumänien, var trängt mellan den osmanska stormakten och det tysk-romerska kejsardömet. För att hålla stånd tillgrip Vlad III oerhört grymma metoder, men det var han knappast ensam om under denna våldsamma tid, berättar Ingmar Söhrman, professor i romanska språk. Han är en av få forskare i Sverige som ägnat sig åt det rumänska språket, besläktat med franska, spanska och italienska, men med många slaviska och ungerska drag.

DRACULA HAR HAN varit intresserad av ända sedan han som 17-åring läste Bram Stokers berömda roman. Men hans många språkligt motiverade Rumänienresor har förstås också bidragit till att han nu publicerar en bok om landets mest kände, och ökände, son.

– Dracula kan man säga finns i tre versioner. Dels förstås den verkliga fursten som levde för nästan 600 år sedan. Men han skymms både av den blodsugande vampyr som vi känner från otaliga filmer och tv-serier, och av alla legender och myter som började spridas efter hans död. Att berättelserna blev så populära beror säkert delvis på att det var ungefär då som boktryckarkonsten uppstod; man kan säga att historierna om Dracula blev världens första bästsäljare. När berättelserna började tryta vid slutet av 1500-talet höll han på att glömmas bort. Men i samband med romantiken och skräckromanens uppkomst i slutet av 1700-talet blev vampyrer populära, vilket så småningom ledde fram till Bram Stokers roman 1897.

De medeltida legenderna om Dracula är bloddrypande. För att demoralisera den turkiska hären lär han exempelvis år 1462 ha

FOTO: JOHAN WINGBORG

Oljemålning från cirka 1560 av okänd konstnär. Uppges vara en kopia av ett original från Draculas tid.

»Man kan säga att historierna om Dracula blev världens första bästsäljare.«

INGMAR SÖHRMAN

låt sätta upp tusentals turkiska krigsfångar på pålar utmed vägen mot Bukarest, för att få soldaterna att ta en annan väg.

– En annan historia berättar om hur ett turkiskt sändebud vägrat ta av sig turbanen för Dracula, varpå fursten spikade fast mannens turban så att han skulle slippa att någonsin ta av den.

Framför allt osmanska och tysk-romerska källor vittnar om Draculas grymhet. Säkert har själva ordet ”dracula” spelat roll som

inte bara betyder ”drake” utan också ”djävul”, förklarar Ingmar Söhrman.

– Man får dock komma ihåg att det låg i hans fienders intresse att framställa honom som ond; rumänska berättelser beskriver honom istället som föredömligt hederlig. Var sanningen ligger är svårt att säga, men säkert var han en komplicerad man som levde under en synnerligen svår tid.

Dracula dog i strid 1476 och anses vara begravd i en klosterkyrka på en liten ö i en sjö invid byn Snagov.

– I klostret har forskare faktiskt hittat en kropp i röda kläder som skulle ha kunnat

Den sanna historien om Dracula: Mannen - myten - legenden, är skriven av Ingmar Söhrman, professor i romanska språk, och utgiven på Vaktel förlag.

Boken presenterades på Bokmässan.

tillhöra drakordern. Kroppen sägs sakna huvud, vilket i så fall skulle stämma med de många berättelserna om att hans huvud sändes till sultanen som bevis på hans död. Nyligen påstod dock några estniska forskare att de hittat Draculas grav i en kyrka i Neapel, vilket verkar underligt, varför skulle han ha hamnat där? Men det visar hur stark mytbildningen kring Dracula fortfarande är.

Ingmar Söhrmans bok har ett förord, skrivet av Dominique Lahovary, redaktör på Bonnierförlagen.

– Hon är faktiskt ättling till Dracula i nittonde led, dessutom från två håll. Också det brittiska kungahuset har Draculaanor, vilket jag beskriver i en bilaga. Det skulle möjligen kunna innebära att de flesta europeiska kungahus, som ju är ingifta med varandra, även det svenska, på något sätt har Draculablod.

EVA LUNDGREN

Samarbete om miljöproblemen krävs

- Miljöproblemen är i grunden en fråga om bristande samarbete, förklarar Sverker Jagers. Han är föreståndare för det nyinrigda Centrum för studier av kollektivt handlande som bl.a. ska undersöka hur miljöfrågor kan hanteras bättre.

Lösningen? Kanske handlar det om så olika saker som bränsleceller och tåg hela vägen till Kina.

CECAR är en av sex miljöer som fått medel från Göteborgs universitets stora satsning UGOT Challenges. Föreståndaren Sverker Jagers berättar att centrumet är en dröm som går i uppfyllelse.

– Inom statsvetenskap, nationalekonomi och miljöpsykologi har vi i åtminstone 15 år gjort gemensamma forskningsansökningar och haft kurser ihop. Men UGOT-satsningen har lockat fram en alldeles ny dialog som fått oss att formulera de där för samhället riktigt intressanta frågorna. Centrumet kommer dessutom att samarbeta med forskare inom flera andra områden.

STUDIER AV kollektivt handlande rör nämligen så skilda saker som korruption, demokrati, hälsovård, psykologi och teknik. I början kommer CeCar dock främst att fokusera på miljö- och andra resursfrågor.

– Uppoffringar som leder till omedelbar nytta, som att höja skatten för att få råd med skolor, sjukvård eller vägar, brukar vara hyfsat enkla att få gehör för. Men just miljöfrågorna är besvärliga eftersom de ofta handlar om att försäkringar måste göras nu, dessutom på ett globalt plan, för att förhindra en katastrof som sker i andra delar av världen eller som ligger flera decennier fram i tiden.

För att lyckas krävs ofta internationella överenskommelser. Förra årets Parisavtal, som bland annat innebär att den globala uppvärmningen ska begränsas till under två grader jämfört med förindustriell tid, ger dock hopp, förklarar Sverker Jagers.

– Avtalet har kritiserats för att det inte preciserar vad varje stat ska göra utan istället låter länderna själva bestämma hur de ska uppnå målen. Men just det tror jag kan vara nyckeln till framgång, även om det förstås återstår att se.

VILKA MILJÖÅTGÄRDER som fungerar, beror nämligen bland annat på kultur och historia. I Sverige, där medborgarna har stort förtroende för makthavarna och korruptionsnivån är låg, har det exempelvis inte varit särskilt problematiskt att införa skatt på koldioxidutsläpp.

– I länder som av historiska och kulturella skäl har relativt lågt förtroende

Sverker Jagers är föreståndare för Centrum för studier av kollektivt handlande.

»Kina har exempelvis planer på att bygga järnväg ända till Tyskland, en sorts nutida Sidenväg.«

SVERKER JAGERS

för makten, som Storbritannien och USA, kanske handel med utsläppsrätter fungerar bättre, även om detta har stora likheter med en miljöskatt.

Även rättvisa är en del av miljöfrågorna. Ska exempelvis fattiga länder hindras från att utvecklas bara för att den rika världen ställt till med så många problem?

– Jag sympatiserar starkt med tanken att människor i alla länder ska få det bättre men det kan inte ske villkorslöst, förklarar Sverker Jagers. Att exempelvis Indien subventionerar fossila bränslen borde vara oacceptabelt. Om de gjorde tvärtom och istället införde bränsleskatt skulle det dels innebära nya inkomster till staten, som bland annat skulle kunna gå till kollektivtrafik, dels ge incitament till teknikutveckling inom energiområdet.

För miljö är förstås också en fråga om teknik. Den vanliga förbränningsmotorn har exempelvis effektiviserats avsevärt de senaste tjugo åren, poängterar Sverker Jagers.

- MEN REDAN 1839 uppfanns bränslecellsmotorn, som kan gå på nästan vilket energirikt ämne som helst. När jag 1998 var på klimatkonferensen i Buenos Aires presenterade Mercedes en bil som använde just

bränsleceller. Bilen kostade visserligen ett tiotal miljoner men själva tekniken fungerade. Så man kan undra var vi skulle ha befunnit oss idag om vi istället för förbränningsmotorer hade haft bränslecellsbilar som bara släpper ut lite vattenånga.

Ju fler som satsar på miljövänlig teknik desto billigare blir den, påpekar Sverker Jagers.

– Och många länder i Ostasien satsar rejält. Kina har exempelvis planer på att bygga järnväg ända till Tyskland, en sorts nutida Sidenväg. Också Sydkorea investerar stort i miljövänlig teknik.

MEN MILJÖ ÄR förstås också en fråga om vilka förväntningar på det goda livet vi har. Är det verkligen nödvändigt att exempelvis flyga till Thailand för att semestern ska kännas lyckad?

Men CeCAR kommer också att samarbeta med forskare inom andra områden, exempelvis med forskarna inom UGOT-centrumet Centre for Antibiotic Resistance Research.

– Ofta brukar det vara tvärtom, att samhällsvetare ingår som experter i ett naturvetenskapligt projekt, förklarar Sverker Jagers. Här är det istället samhällsperspektivet som utgör grunden; naturvetarnas roll blir i hög grad att hjälpa oss förstå exempelvis problematiken med havsförsurning, utfiskning eller utsläpp av gifter.

TVÄRVETENSKAP framhålls ofta som nödvändigt för att lösa dagens komplicerade globala problem. Men vetenskap över disciplinrännerna kan vara ganska svårt.

– Det gäller att lära sig formulera komplicerade frågor på ett sätt som fungerar tvärvetenskapligt. Inom CeCAR uppfattar vi exempelvis politik som något som i grunden handlar om samarbete, vilket öppnar upp för en mängd olika angreppssätt. Tidigare, när jag var professor vid Luleå tekniska universitet, trodde jag att jag hade världens roligaste jobb. Men att få vara med och bygga upp det här centrumet är svårslaget, bättre kan det nog inte bli.

EVA LUNDGREN

FAKTA CECAR

Centre for Collective Action Research at University of Gothenburg (Centrum för studier av kollektivt handlande) är en del av Göteborgs universitets stora satsning på globala samhällsutmaningar, UGOT Challenges. Föreståndare är Sverker Jagers, professor i statsvetenskap. Mer information på www.cecar.se.

FOTO: JOHAN WINGBORG

Från vänster: Eva M Johansson, Christian Kleinhenz, Rufus Latham, Caspar Jordan, Helena Rohdén, Max Petzold och Ilze Lace.

FAKTA BAS 16

Projektet Bibliotek – Arkiv – SND 2016 handlar om att hitta en modell för tillgängliggörande och långtidsbevarande av forskningsdata i Sverige. Projektet innebär ett samarbete mellan Svensk Nationell Datatjänst och bibliotek, arkiv samt IT vid de medverkande lärosätena. Dessa är hittills Göteborgs och Lunds universitet, Luleå tekniska universitet, Malmö högskola samt Högskolan i Jönköping. Under hösten tillkommer även Stockholms och Umeå universitet samt Blekinge Tekniska Högskola.

I Vetenskapsrådets rapport *Nationella riktlinjer för öppen tillgång till vetenskaplig information* föreslås att data från all offentligt finansierad forskning ska göras tillgänglig. Även EU:s ramprogram Horisont 2020 rekommenderar tillgängliggörande av data. BAS 16 är en del av grunden för SND:s infrastrukturansökan till Vetenskapsrådet våren 2017. För mer information: <https://snd.gu.se>.

Synliggör forskningen

Ökat demokratiskt inflytande, större möjligheter att återanvända resultat samt ett sätt att underlätta för kollegor att hitta gemensamma projekt, det är några skäl till att göra forskningsdata tillgängliga för andra än den egna gruppen.

Men hur ska det gå till i praktiken?

Det är vad projektet BAS 16 handlar om.

FÖRRA ÅRET publicerade Vetenskapsrådet en rapport om hur forskningsdata bör göras tillgängligt. Även EU:s Horisont 2020 rekommenderar större öppenhet och kräver nu att beviljade projekt utvecklar en datahanteringsplan, alltså att forskarna beskriver hur deras material ska samlas in, behandlas och slutligen eventuellt tillgängliggöras. Andra stora internationella finansiärer, som Wellcome Trust och Gates Foundation, kräver att de data som samlats in i projekt finansierade av dem ska tillgängliggöras för andra forskare. Motsvarande krav kommer även från alltfler tidskrifter.

– De flesta forskare inser säkert fördelarna med att göra forskningsdata så tillgängliga som möjligt, påpekar Max

Petzold, föreståndare för SND, som har implementerat och varit med och utvecklat internationella principer för hantering av forskningsdata. Bland annat handlar det om att dokumentera på ett sätt som är förståeligt även för en forskargrupp som tittar på materialet efter tjugo år och att använda en teknik som håller över överskådlig tid utan att plötsligt blir oanvändbar.

INTE MINST VIKTIGT är att bestämma på vilken nivå datan ska göras tillgänglig: visst material kan vara öppet för vem som helst men inte exempelvis persondata eller företagshemligheter.

– SND hjälper gärna till med dessa och andra frågor. Men allt eftersom kraven på tillgänglighet ökar blir det förstås allt svårare för oss att stödja alla forskare som vänder sig hit.

Därför har SND nu startat pilotprojektet *Bibliotek – Arkiv – SND 2016*. Projektet går ut på att utbilda särskild personal vid de medverkande lärosätena, så kallade forskningsstödsenheter. Vid Göteborgs universitet består denna enhet av bibliotekarier vid Samhällsvetenskapliga och Ekonomiska biblioteken, arkivarier och jurister samt forskare i miljöekonomi.

– Projektet går ut på att SND-personal besöker lärosätena för att på plats utbilda forskningsstödsenheter, förklarar datasamordnaren Caspar Jordan, ledare för GU:s del av projektet. Det kan handla om allt från lämpliga filformat till lagar och förordningar. Sedan får forskningsstödsenheten arbeta med forskarna, i början med stöd från oss, sedan alltmer självständigt. Men vi finns hela tiden tillgängliga som stöd.

SÅ SMÅNINGOM är det tänkt att projektet ska utmynna i ett nationellt register och repositorium för forskningsdata.

– Antagligen kommer det att finnas ett centralt lagringsutrymme där varje lärosäte får en egen tårtbit.

Texter och vanliga Excellark är inte så svåra att hantera.

– Värre är det med longitudinella studier, geografiska data, ljud och bild, förklarar Ilze Lace, datasamordnare vid SND. Variationen av ämnen är också stor. Inom fältlingvistik, där forskarna spelar in utdöende språk, har det exempelvis sedan länge varit självklart att bevara inspelningarna på ett bra sätt. För forskare inom grammatik däremot är det kanske inte lika uppenbart att spara alla studier.

Att tillgängliggöra forskning och skriva datahanteringsplaner innebär förstås extra jobb, åtminstone i början av ett forskningsprojekt.

- MEN PÅ SIKT tror vi att det istället kan underlätta, menar Eva M. Johansson, bibliotekarie vid Samhällsvetenskapliga biblioteket. När exempelvis en ny forskare kommer in i gruppen finns ju allt material redan ordnat och blir därför lättare att ta till sig. En förhoppning är att information om datahanteringsplaner ska kunna komma in redan i doktorandutbildningen.

Forskning är global och lokal samtidigt, säger Christopher Kullenberg

Kan vi lita på forskningen?

Är Paolo Macchiarini ett enskilt, beklagligt undantag som egentligen inte har så mycket med vanlig forskning att göra? Eller är han tvärtom ett symptom på att något verkligen gått snett när det gäller vetenskapssamhällets syn på sanning, excellens och vad forskning egentligen är för något? GU Journalen sökte upp tre vetenskapsteoretiker för att få svar: Dick Kasperowski, Christopher Kullenberg och Niclas Hagen.

HÖSTAS PUBLICERADE tidskriften Science en undersökning som visade att endast 36 procent av ett antal psykologiexperiment gick att replikera; en annan studie visade att nationalekonomin, med 61 procent replikerbara experiment, visserligen var väsentligt mycket bättre, men ganska opålitlig ändå. Artiklarna fick stor uppmärksamhet eftersom föreställningen att vetenskapliga försök ska kunna upprepas är något av en hörnpelare inom forskningens metodologi. Men riktigt så enkelt är det inte, förklarar Dick Kasperowski.

– Vetenskapliga artiklar innehåller visserligen metodavsnitt som beskriver hur en studie gått till så att andra forskare ska kunna göra samma sak. Men det som står där är sällan hela sanningen. Sådant som gått sönder, glömts bort eller inte fungerat, väljer forskaren ofta att utesluta.

Eftersom det alltid finns omständigheter som av olika skäl inte formulerats i metodkapitlet brukar forskargrupper bjuda in kollegor från andra lärosäten så att de kan visa exakt hur ett försök gått till.

– För även om forskningen är global är den också extremt lokal, förklarar Christopher Kullenberg. Det går inte att bara mejla över ett experiment från Sverige till Kina, det krävs en massa arbete för att replikera på rätt sätt.

EN LÖSNING KAN vara att dokumentera experiment på mer noggranna sätt, exempelvis genom att filma varje moment. Men också en film går att redigera; misstag eller

sådant som kanske uppfattas som irrelevant går att ta bort i efterhand.

Ett annat sätt kan vara mer systematisk dokumentation. Sedan år 2000 går det att förse varje dataset med ett så kallat doi-nummer (digital object identifier). Det liknar de ISBN-nummer tryckta böcker har, och ger alltså en studie en speciell identitet enligt en på förhand bestämd standard, berättar Niclas Hagen.

– Men ju mer man standardiserar och skapar gemensamhet, desto mer förlorar man den där tysta kunskapen som är så svår att sammanfatta men som bland annat hänger samman med bakgrundkunskap och erfarenhet hos forskarna. Men tyst kunskap är ofta oerhört betydelsefullt och kan till och med vara avgörande för hur framgångsrik en studie blir.

Föreställningen att forskning ska vara öppen, gemensam och replikerbar har anor ända från 1600-talet. Då kunde en vetenskapsman bjuda in vem som hade lust när ett experiment skulle genomföras.

– Varsågod och titta, kunde 1600-talsforskaren säga till publiken under ett försök, förklarar Dick Kasperowski. Åskådarna fungerade på så sätt som en garanti för att undersökningen verkligen gick rätt till. Ungefär samtidigt startade de första vetenskapliga tidskrifterna, exempelvis *Philosophical Transactions of the Royal Society*, med artiklar som granskats av andra forskare, så kallad peer review. Genom sin öppenhet och transparens utmanade vetenskapsmännen både kungamakten och kyrkans dogmer, och skapade

Niclas Hagen undrar vilka värderingar som forskningen premierar.

det ideal som finns än idag.

På 1900-talet hände dock något. Allt fler vetenskapsfilosofier började tvivla på att forskning verkligen handlar om Den Stora Sanningen.

– **LUDWIG FLECK** påpekade redan på 1930-talet att vetenskapen också har en social bakgrund där forskarna är inlåsta i ett speciellt sätt att tänka, något Thomas Kuhn senare kallade paradig, förklarar Niclas Hagen. Sanning finns inom varje enskilt paradigm men kan inte nås utanför detta. Och enligt Karl Popper går det egentligen

inte att hitta någon sanning alls, bara vad som inte är sant. För även om man hela sitt liv enbart sett svarta korpar bevisar ju inte det att alla korpar faktiskt är svarta. Motsatsen däremot, att det inte är sant att alla korpar är svarta, krävs det endast en enda icke-svart korp för att bevisa.

Samtidigt som forskningen blir alltmer specialiserad med allt större fokus på publiceringar i högt rankade tidskrifter, pågår också flera rörelser åt andra håll. År 1991 började exempelvis databasen ArXiv publicera artiklar inom matematik och naturvetenskap redan innan de hunnit granskas, förklarar Christopher Kullenberg.

– På så sätt vändes inte bara hela granskningsprocessen upp och ner, publikationerna blev också på ett tidigt stadium tillgängliga för vem som helst. Det ligger i linje med den senaste utvecklingen inom så kallad open science där inte bara färdiga artiklar, utan också all rådata, ska publiceras. Och allt det där verkar väldigt bra. Men att forskare faktiskt utnyttjar möjligheten att replikera andras studier är ändå sällsynt; för vilken finansär vill betala för forskning som någon annan redan gjort?

OCH ÄVEN OM excellens betonas alltmer börjar också vikten av samhällsnytta att uppmärksammas. Ett exempel är tjänsten Impactstory, som stöds av amerikanska National Science Foundation, berättar Christopher Kullenberg.

– När jag använde Impactstory för att få veta hur jag låg till när det gäller samverkan visade det sig att jag hamnade bland de 36 procent forskare som är mest citerade. Det beror på att Impactstory rankar mina bidrag till Wikipedia som den högsta formen av samverkan. Ett annat exempel är Meltwater, ett norskt företag som trålar hela nätet på alla öppna tillgängliga artiklar, mäter citeringar och delningar samt hur ofta en artikel sparas ner av någon som inte själv tillhör vetenskapssamhället. Eftersom över hälften av allt jag skriver är öppet tillgängligt, hamnar jag högt även där. I framtiden kommer det antagligen att bli allt viktigare att skriva in sådana placeringar och rankingar i forskares cv.

YTTERLIGARE EN PÅGÅENDE rörelse är så kallad citizen science. Det kan dels innebära att allmänheten bidrar till forskningen exempelvis genom observationer av naturen. Det har visserligen fågelskådare och amatörastronomer hållit på med under hundratals år men med hjälp av internet går det att bidra på ett mycket mer strukturerat och globalt sätt än tidigare.

– Men det handlar också om att vem som helst med hjälp av mobilen, fram-

Dick Kasperowski vänder sig till Hackerspace för att lära sig programmeringsspråket Python.

»Vi pekar finger mot dem som fuskar men gör desto mindre för att minska den press som kan få människor att frisera sina resultat.«

NICLAS HAGEN

tidens forskningsplattform, kan ta fram fakta om exempelvis vatten och luft i det egna bostadsområdet, berättar Dick Kasperowski. Siffrorna kan sedan jämföras med vad andra invånare i staden kommit fram till eller, varför inte, med siffror från personer med liknande intressen i USA eller Nya Zeeland. Med mobilen kan man också forska om sin egen kropp, exempelvis mät puls eller andning i motionsspåret. Risken är dock att hälsan, liksom så mycket annat i dagens samhälle, blir en prestation där sjukdom inte längre handlar om hur man faktiskt känner sig utan om vad appen i mobilen säger.

”Do it yourself by hacking” är ytterligare ett nytt fenomen inom den del av forskningen som ligger utanför de etablerade universiteterna och instituten.

- FÖR EN TID sedan ville jag lära mig programmeringsspråket Python och letade efter en lämplig kurs på GU eller Chalmers, förklarar Dick Kasperowski. Jag hittade ingen men fick tipset att vända mig till Hackerspace Göteborg. Det är en samlingsplats för datorintresserade ungdomar som helt utan stöd från universitet, näringsliv eller någon organisation experimenterar med ny teknik. Det sätt de jobbar på påminner intressant nog om 1600-talets förutsättningslösa forskningsideal.

Men visar inte fall som Macchiarini-skandalen och artiklarna i Science att forskning inte riktigt går att lita på?

– Universitetet förväntas satsa på excellens, vara innovationsmotorer och vara en viktig del i samhällsutvecklingen, påpekar

Dick Kasperowski, Christopher Kullenberg och Niclas Hagen är forskare vid institutionen för filosofi, lingvistik och vetenskapsteori. De är bland annat engagerade i projektet Researchers, programmers and volunteer contributors transforming science online, som finansieras av Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse.

Niclas Hagen. För de individuella forskarna gäller det att hamna så högt upp som möjligt på det så kallade h-indexet, som mäter hur aktiv man är. Vi pekar finger mot dem som fuskar men gör desto mindre för att minska den press som kan få människor att frisera sina resultat.

– För även om de flesta forskare har ett starkt etos och aldrig skulle kunna tänka sig att fuska, kan genvägar vara lockande eftersom forskningspolitikens förhoppningar om framgång är så stora, betonar Christopher Kullenberg. Macchiarini befann sig inte i ett vakuum.

- MYCKET AV DEN utförda forskningen leder till det vi kallar negativa resultat, till exempel att ett experiment falsifierar den hypotes som man har ställt upp, påpekar Dick Kasperowski. Sådana resultat borde förstås också publiceras, bland annat för att andra forskare inte ska behöva lägga ner kraft på att upprepa redan genomförda försök. Men det är tidskrifterna inte särskilt intresserade av, även om det eventuellt håller på att förändras i takt med att nya open access-tidskrifter startats, exempelvis PLOSone. Sammanfattningsvis kan man alltså säga att det som inträffade på Karolinska är ett extremt och mycket bekymmersamt fall, samtidigt som det finns forskningspolitiska förväntningar och mekanismer som behöver diskuteras vidare så att forskningen både blir framgångsrik och ansvarsfull.

**TEXT: EVA LUNDGREN
FOTO: JOHAN WINGBORG**

Spel – en del av det moderna livet

Ägnat sommaren åt att jaga Pokemonfigurer?

I så fall är du i gott sällskap.

- Idag finns spel överallt och de används av alltmer olika sorters människor. Därför har det också blivit allt viktigare att forska och utbilda inom spelvetenskap, förklarar Peter Zackariasson, forskare vid Handelshögskolan.

Han är föreståndare för Spelvetenskapligt kollegium, som är på gång med en ansökan om att bli ett nytt centrum vid Göteborgs universitet.

DET SPELVETENSKAPLIGA kollegiet har visserligen funnits sedan 2013 men lokalerna på Viktoriagatan är alldeles nya. Här finns tv, Playstation, datorer, en glasmonter med gamla spel och några World of Warcraft-figurer samt en inbjudande saccosäck.

– Rummet består mer av framtidsdrömmar än av verkliga föremål. Men snart kommer vi att ha inrett ett samlingsrum samt två rum för spel, ett för analoga spel och ett för dataspel. WoW-figurerna och saccosäcken ska fungera som inspiration; en ovanlig miljö kan kanske stimulera till intressant och banbrytande forskning. Även om vi redan i tre år arrangerat seminarier, öppna för allmänheten, hoppas vi kunna få till en centrumbildningsansökan. Då skulle vi kunna göra väldigt mycket mer.

Det är Peter Zackariasson, docent vid företagsekonomiska institutionen, som berättar. Han är en av flera företrädare för kollegiet som samlar forskare från fem fakulteter: Utbildningsvetenskapliga, Humanistiska, Konstnärliga, IT-fakulteten samt Handelshögskolan.

KOLLEGIETS GRUNDARE. Jonas Linderoth, professor i pedagogik, förklarar att Göteborgs universitet redan har ett stort antal spelkurser på alla nivåer.

– Problemet är att de inte är koordinerade. Dessutom pågår sannolikt fler spelverksamheter vid universitetet och Chalmers än vad vi inom kollegiet känner till.

Spel har människor ägnat sig åt i tusentals år, det visar bland annat forntida egyptiska gravfynd. Men spel börjar också få en viktigare roll i samhället, inte minst ekono-

FOTO: PRIVAT

Peter Zackariasson

Jonas Linderoth

FOTO: JOHAN WINGBORG

miskt. När exempelvis Microsoft för två år sedan köpte det svenska spelet Minecraft för svindlande 2,5 miljarder dollar, var det 1 miljard mer än vad kinesiska Geely gav för Volvo personvagnar några år tidigare.

– Men tvärtemot vad man skulle kunna tro har dataspelsintresset inte fått människor att överge de traditionella sällskapsspelelen, påpekar Jonas Linderoth. Försäljningen av brädspel ökar tvärtom med cirka 20 procent årligen och nya generationer köper dessutom alltmer krävande spel. Och nu kommer även hybridspelen, exempelvis *Alchemists*, ett brädspel där det gäller att hitta alkemiska formler med hjälp av en särskild app.

Forskning om spel kan handla om väldigt olika saker, exempelvis om spelanalys,

pedagogisk speldesign eller om spel som socialt fenomen.

– **SVEROK, SPELHOBBYFÖRBUNDET**, är idag Sveriges största ungdomsförbund med drygt 100 000 medlemmar, berättar Jonas Linderoth. Brädspelskaféer och dataspelsbarer blir allt vanligare och e-sporter, där spelare tävlar mot varandra, har fler tittare än OS. Det kommer dagligen cirka 500 nya spel för iPhone och 250 för Android, och även om de flesta spelutvecklare fortfarande tillhör vit, manlig medelklass, kommer detta säkert, med hjälp av den alltmer lättillgängliga tekniken, snart att förändras. Och ju fler olika grupper som skapar spel desto mer utmanas föreställningen om vad spel egentligen är.

ILLUSTRATION: KRISTINA EDGREN

Är då allt detta spelande verkligen bra? Dataspel beskylls med jämna mellanrum både för att ta viktig tid från bokläsning och utelek, och för att bidra till ökat våld och empatilöshet hos ungdomar.

– Visst verkar det finnas en förskjutnings-effekt där fritidsläsandet minskar till förmån för dataspel, förklarar Jonas Linderoth. Men att spel skulle leda till ökat våld kan varken Folkhälsoinstitutet eller Statens medieråd ge några som helst belägg för. Å andra sidan är stödet svagt för att spel har en del av de uppskrivade positiva effekter som ibland nämns i populärpressen. Det finns dock en del studier som visar att spelare är duktiga på att lära sig engelska, något som dock inte självklart innebär att man ska föra in spel i undervisningen. Men

»Spel kittlar sinnena, påverkar kultur och industri och innebär den ultimata kulturupplevelsen för miljoner människor.«

PETER ZACKARIASSON

”

kunskaper om spel kan kanske vara bra på ett annat sätt: Att spela innebär nämligen en träning i att hitta systemfel som kan ha betydelse i samhället. För precis som regler i ett spel måste vara begripliga, borde det vara en demokratiskt viktig uppgift att skapa ett så transparent samhälle som möjligt som alla kan förstå och därmed delta i. Ett exempel på detta kan vara ett spel som illustrerar relationen mellan arbetslöshet och inflation.

DET SPELVETENSKAPLIGA kollegiet arbetar nu på en ansökan till rektor om att få bilda ett centrum.

– Idag har vi ingen finansiering för våra seminarier men vi får stöd från företagsekonomiska institutionen, institutionen för kulturvetenskaper, institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande samt från UB, som ger studenterna tillgång till olika sorters spel, berättar Peter Zackariasson. Med en centrumbildning skulle vi kunna växa, öka kurs- och seminarieverksamheten, anställa doktorander, postdoktorer och gästforskare samt söka externa medel. Spel kittlar sinnena, påverkar kultur och industri och innebär den ultimata kulturupplevelsen för miljoner människor. Och vi är övertygade om att ett centrum skulle föra samman spelintresserade av en mängd olika slag, både inom universitetet och ute i samhället.

EVA LUNDGREN

FAKTA

Spelvetenskapligt kollegium vid Göteborgs universitet kommer att vara placerat vid institutionen för kulturvetenskaper. Handelshögskolan tillhandahåller lokaler på Viktoriagatan 13. Också Utbildningsvetenskapliga, Konstnärliga och IT-fakulteten är med i samverkan. För mer information: www.facebook.com/groups/spelvetenskap. Jonas Linderoth har nyligen fått utnämningen Distinguished Scholar av den internationella och spelvetenskapliga organisationen Digital Games Research Association.

Med hjärtat i Kanada

– Jag hoppas att Sverige kan lära av Kanada och betrakta mångkultur och flerspråkighet som en tillgång istället för att se det som något jobbigt.

Så säger Lilian Nygren-Junkin, tidigare medarbetare vid Göteborgs universitet, men sedan flera år bosatt i Toronto.

“THE TRUTH SHALL make you free” står det över portalen till Victoria College.

– Victoria College gick samman med University of Toronto för cirka hundra år sedan, säger Lilian och passerar i rask takt genom Queens Park förbi de juridiska och teologiska fakulteterna. I Hart House på gamla campus, där Lilian skrev en väsentlig del av sin doktorsavhandling, hittar vi en sommarmartom läsesal där vi slår oss ner i väl insuttna lädersoffor. Utanför det vildvinskädda fönstret skymtar Kings College där

Lilian undervisat. Lite längre bort på Bloor Street ligger den pedagogiska fakulteten, Lilians främsta hemvist under de akademiska åren.

Orden från Johannesevangeliet om sanningen som ska göra oss fria stämmer väl överens med Lilians egen livsfilosofi. Som kristen humanist backar hon inte för att med öppet sinne ta in hur det förhåller sig i världen.

– Jag tycker om Toronto. Det är högt i tak och tillåtande. Människor lever, umgås och jobbar i gott samförstånd oberoende av hur man ser ut eller hur ens engelska låter.

Kanske var det detta som lockade när hon som äventyrslysten 24-åring lämnade Sverige 1974.

Hon var ganska nybakad lärare och hade undervisat ett par terminer när arbetstillståndet från Kanadas ambassad i Stockholm blev klart.

I Kanada är lärare ett respekterat och attraktivt yrke, förklarar Lilian Nygren-Junkin.

I Toronto mötte hon sitt livs kärlek, Bruce, en kanadensare som vuxit upp i England. Efter några år i hotell- och restaurangbranschen och med lite sparkapital på banken kände sig Lilian redo att komplettera sin lärarexamen.

På University of Toronto fick hon upp ögonen för tvåspråkighetspedagogik och mångkulturella skolmiljöer, ett forskningsområde som var stort i Kanada redan i slutet av 1970-talet.

ÄMNET FÅNGADE HENNE så mycket att det inte blev något traditionellt lärarjobb igen. Istället fortsatte hon med doktorandstudier där hon jämförde systemen i Sverige och Kanada vad gäller undervisning i hemspråk. En viktig skillnad är att i Sverige betonas hemspråkets ursprungskultur medan man i Kanada även talar om Kanadas kultur på det gamla språket.

– Man talar inte bara om det man lämnat bakom sig, om det som var, utan minst lika mycket om det som är, säger Lilian. Det gör språket mer levande och aktuellt.

Lilian har själv erfarenhet av att vara tvåspråkig.

– När jag var fem år bodde vi en tid i England, länge nog för att jag skulle lära mig talspråket flytande.

Minnet av hur detta andra språk hölls vid liv efter hemflytten var dock inte enbart positivt.

– När mamma blev arg skällde hon ut mig på engelska och hotade med smisk. Så min attityd till engelska var inte direkt positiv, minns Lilian med ett lite bistert leende.

ÄNDÅ FASCINERADES hon av hur man tar till sig ett nytt språk och samtidigt håller liv i det gamla. Det var ett ämne hon kunde relatera till och hon hade själv förutom engelska och franska, läst tyska, italienska och även lärt sig danska och lite spanska. Att kunna kommunicera var fundamentalt. Detta blev än tydligare när hon fick i uppdrag att leda hemspråksundervisning i svenska för barn som hade anknytning till Sverige, ett samarbete mellan skolmyndigheten i Toronto och föreningen Swea, ett kontaktnät för svenska kvinnor i utlandet med fokus på undervisning, språk och kultur.

– Jag insåg att modersmålet är viktigt såväl för vår språkutveckling som för vår personlighets- och identitetsutveckling.

För Lilian är språkinläring inte ett ämne som kan eller bör isoleras från andra ämnen. Språkinläring pågår hela tiden, inte bara på språklektioner.

– Alla lärare är språklärare för elever med annat modersmål, även de som undervisar i slöjd, idrott eller hemkunskap.

Samma ord kan ha flera betydelser.

Lilian Nygren-Junkin arbetar vid anrika University of Toronto.

– Då är det viktigt att lyssna och se att eleverna har förstått på rätt sätt. Tänk dig in i hur andra upplever materialet, uppmanar Lilian. Försök se med deras ögon.

I de engelskspråkiga delarna av Kanada finns något som kallas franska språkbadsprogram. Det börjar i förskoleålder med att man pratar enbart franska med barnen på ett lätt och lekfullt sätt.

– Man undervisar på språket, inte i språket, förklarar Lilian. Men läraren är tvåspråkig, så barnen kan alltid göra sig förstådda.

Senare införs engelska vid sidan av franska i alla ämnen. Man har till exempel SO på franska en termin och på engelska nästa termin. Detta har visat sig fungera väl.

– Jag säger inte att detta är direkt överförbart till Sverige. I Kanada är man officiellt ett tvåspråkigt land sedan 1967. Men inlärningsprincipen fungerar.

»Jag insåg att modersmålet är viktigt såväl för vår språkutveckling som för vår personlighets- och identitetsutveckling.«

LILIAN NYGREN-JUNKIN

”

MELLAN 2000 OCH 2012 var Lilian anställd som lektor på institutionen för svenska språket, vid Göteborgs universitet. Där arbetade hon bland annat med EU-projekten *Language Educator Awareness* och *The multilingual cities project*.

– Jag hade tillbringat ett kvarts sekel i Kanada men återvände hem för att kunna ta hand om min åldrande mor.

Tillsammans med kollegan Qarin Franker genomförde hon det svenska projektet FLIS, flerspråkighet i skolan, på uppdrag av dåva-

rande Myndigheten för skolutveckling. Det innebar bland annat workshoppar tillsammans med lärare runt om i Sverige.

– Vi såg hur integrationsprocessen ofta var mer framgångsrik i mindre kommuner. Där träffas man naturligt i snabbköpet, på vårdcentralen, i barnens skolor och fotbollsklubbar. Den starka segregationen i Göteborg och Malmö var däremot deprimerande, särskilt som jag kunde jämföra med Toronto.

HON STARTADE ÄVEN en utbildning för modersmållärare i läs- och skrivundervisning på modersmålet.

– Vet inte om den finns kvar, men det fanns behov av en sådan utbildning. Den blev en ögonöppnare för många.

Ären i hennes gamla hemstad var på många vis fantastiska och enormt lärorika. Men Lilian längtade mer och mer ”hem” till Kanada.

– Sverige hade förändrats och jag hade inte mycket gemensamt med en del gamla vänner.

Allt är nu inte perfekt i Kanada, påpekar Lilian. Det talas till exempel om ”den förlorade generationen”. Det är ursprungsbefolkningen, indianer och inuiter, som inte fick utveckla sina egna modersmål.

– Barnen sattes på internet och man bankade skiten ur dem om de talade sitt eget språk, fnysar Lilian argt.

Denna missriktade ”civiliseringsprocess” försöker man nu rätta till genom att engagera far- och morföräldrar för att lära barnbarnen sitt modersmål parallellt med skolundervisning i språket.

– Denna återupplivningsprocess av språket är både viktig och fascinerande, anser Lilian.

Vid University of Toronto ägnade sig Lilian åt språkundervisning, lärarutbildning och forskning. Vid GU fortsatte hon att forska och utbilda lärare. Allt från SFI-lärare och förskolepedagoger i flerspråkiga stadsdelar, till läs- och skrivutveckling för blivande lärare för elever i yngre åldrar.

– Jag lade alltid på ett flerspråkighetsraser, säger Lilian. Ingen tar skada av det.

Personer från svenska utbildningsde-

partementet och skolkommissionen har varit på studiebesök i Kanada och Lilian har fungerat som resursperson. Intresset för arbetet med att framgångsrikt integrera personer med utländsk bakgrund i det kanadensiska skolsystemet och samhället är stort från svensk sida.

Lilian är dock bekymrad över den låga status som hon menar att läraryrket har fått i Sverige.

– I Kanada är lärare ett respektabelt och attraktivt yrke. I Sverige verkar det många gånger vara ett slaskstrattsyrke, studenternas andra- eller tredjehandsval.

ARBETSMILJÖN i klassrummen måste också bli bättre, anser hon.

– De verktygen bör ges på lärarutbildningen.

Numera är Lilian en glad pensionär men helt har hon dock inte släppt sitt yrke.

– Jag skriver en lärobok om språkutvecklande undervisning i flerspråkiga klassrum för ett svenskt utbildningsförlag.

Men hon har också tid över att engagera sig i Svenska kyrkan och njuta av sin mångkulturella hemstad utifrån sitt motto:

– Live and let live, säger Lilian och ger sig iväg till Yonge Street för att njuta av årets färgsprakande pride-parad.

TEXT & BILDER: ANNA REHNBERG

LILIAN NYGREN-JUNKIN

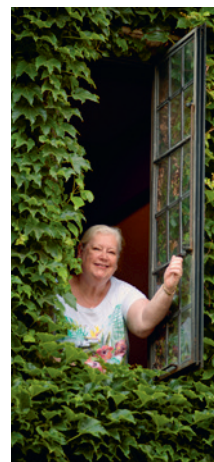
ÅLDER: 66 år.

BOR: Toronto, Kanada.

INTRESSEN: Språk, historia, teater, opera, balett, kulturhistoriska resmål.

FAMILJ: Maken Bruce, sönerna Karl och Daniel. Hela familjen bor på Bay Street i Toronto, men sönerna är vuxna och bor i egna lägenheter.

UTBILDNING: Fil mag i nordiska språk, franska, italienska och litteraturhistoria. Även 20 poäng engelska och 20 poäng psykologi. Ettårig pedagogisk utbildning vid Linköpings lärarhögskola, huvudämne svenska och franska, biämne engelska. Fil dr i tvåspråkighetspedagogik vid University of Toronto.

Qarin Franker träffar på Ranja, Oliver och Rachel som går på ett internationellt gymnasieprogram.

Alla vinner på mer språk

Hur lär man nyanlända flyktingar svenska på bästa sätt? En som vet är Qarin Franker, lektor i svenska som andraspråk vid institutionen för svenska språket. Hon bygger vidare på sitt och Lilian Nygren-Junkins arbete.

– **ANTALET SÖKANDE TILL** svenska som andraspråk har ökat med 50 procent, säger Qarin Franker. Det är numera det största ämnet vid institutionen.

Precis som i Kanada har inställningen till flerspråkighet blivit alltmer positiv i Sverige; från att flera språk i klassrummet har setts som ett problem uppfattas det idag som en kreativ möjlighet.

Qarin Franker började undervisa i svenska för nyanlända ungdomar och vuxna redan 1976. Som mellanstadie lärare i Botkyrka insåg hon snabbt att det fanns elever med helt andra alfabet än det latinska. Hur var det för dem att lära sig svenska?

Qarin blev nyfiken och beslöt att lära sig kinesiska för att förstå.

– Det gav mig insikt i vilket enormt arbete som krävs för att bygga upp och behärska ett nytt skrift-

system samtidigt som man ska lära sig själva språket. Precis det som många nyanlända idag står inför.

När Qarin Franker efter några år flyttade till Göteborg vidareutbildade hon sig i svenska som andraspråk. Under en period hade hon tre arbetsplatser: Östra grundvux, Humanistiska fakulteten och Pedagog. Numera kommer lärarstudenterna till Humanisten, men det är långt ifrån bara svensk-, modersmåls- och sfi-lärare som läser ämnet.

– Allt fler lärare ute på skolorna inser att de behöver de här kunskaperna för att kunna undervisa eleverna, oavsett ämne.

»Det gav mig insikt i vilket enormt arbete som krävs för att bygga upp och behärska ett nytt skriftsystem samtidigt som man ska lära sig själva språket.«

QARIN FRANKER

SPRÅKUNDERVISNING SKER nämligen i alla ämnen. Ju mer medveten lärarkåren har blivit om detta, desto större har efterfrågan på effektiva metoder blivit. Just samverkan mellan skolvärlden och forskningen är något som Qarin betonar. Hennes bakgrund som lärare och forskare med didaktisk inriktning är en fördel i det arbetet.

– För att forskningen ska få relevans för skolan gäller det att ha förståelse för skolans verklighet, betonar Qarin.

Sedan 2014 leder hon projektet *Nyanlända i skolan – förutsättningar, lärande och skolframgång* där team med rektor, modersmåls lärare, svensklärare och andra ämneslärare deltar. Målet är att öka kunskaperna om nyanländas skolsituation och öka samarbetet inom skolan för att förbättra mottagande och utbildning.

– Jag vill lyfta modersmåls lärarnas roll som handledare och stöd för de övriga lärarna. De kan hjälpa nyanlända elever att befästa sina kunskaper i svenska, säger Qarin. Idealet är att eleverna får tillgång till både ämneslärare och modersmåls lärare i klassrummet och att lärarna kan planera undervisningen tillsammans.

Qarin håller även i ett stort projekt om grundläggande läs- och skrivkunskaper för nyanlända ungdomar. Det är en webbaserad utbildning som ingår i Läslyftet (finansieras av Skolverket). Den vänder sig främst till lärare på högstadiet och i gymnasieskolans introduktionsprogram som möter ungdomar som kanske helt saknar de skolkunskaper och läs- och skrivkunskaper som deras jämnåriga svenska kamrater har.

– Det gäller att arbeta så effektivt och respektfullt som möjligt med dessa elever, säger Qarin. Både eleverna själva och det svenska samhället som helhet vinner på att befolkningen har rika språkkunskaper.

TEXT & FOTO: ANNA REHNBERG

Amuta, Majken och Lovis ritade till Lisa Benderius musik.

Musik för stora och små

Uppfattar barn musik på samma sätt som vuxna? Och tolkar publiken ett stycke så som musikerna tänkt sig?

DET ÄR FRÅGOR som Lisa Benderius hoppas få svar på inom *Känsla för musik*, ett forskningsprojekt vid Göteborgs internationella orgelakademi.

I projektet får barn och vuxna lyssna när Lisa Benderius spelar fem korta egna kompositioner på ett franskt harmonium. Sedan får de para ihop bilder med hur de uppfattar musiken; mot slutet får de också rita fritt till ett stycke.

– Även om forskningsprojektet ännu inte är klart finns spännande preliminära resultat. För ett musikstycke överensstämde barnens och de vuxnas uppfattning helt, för ett annat var de totalt olika.

Du kan också vara med i undersökningen. Gå in på: <http://benderius.se/kanslaformusik/>.

FOTO: JOHAN WINGBORG

FOTO: ALLAN ERIKSSON

Miljövänlig områdesbevakning

Du har säkert sett bilarna som GU:s bevakningsbolag Cubsec kör omkring med. Men visste du att två av bilarna laddas med el och en tankas med gas?

Ett bidragande skäl till att Cubsec vann upphandlingen var att företaget har en tydlig, miljövänlig policy. Det förklarar säkerhetschef Leif Bouvin, som i slutet av september går i pension.

– Det är väldigt positivt att på olika sätt bidra till universitetets miljöarbete, säger han. Det är ett stort steg att få bort bevakningsbilar som går på fossila bränslen. Förutom att förebygga stölder finns ju Cubsec till för att skapa trygghet för vår personal som jobbar sent på kvällarna.

Väktare Mikael Nilsson och säkerhetschef Leif Bouvin framför en av elbilarna.

”Neddragningar och nyliberalism”

En termin vid ett engelskt universitet

MOBILITET ses idag som en merit för karriären men vad betyder det egentligen? För medicin, teknik och naturvetenskap har den typen av utbyten en lång tradition och framhålls som en förebild. Men när den här modellen ska tillämpas inom samhällsvetenskap och humaniora, som i högre utsträckning bedrivs som enskilda eller småskaliga projekt, finns ingen färdig struktur för samarbetet.

Jag ska här berätta om mina erfarenheter. Med ett bidrag på 90 000 kronor i bagaget tillbringade jag fem månader vid ett engelskt universitet under 2015. Jag har tidigare varit utomlands som post-doktor men var denna gång gästforskare.

Så vad krävs?

FÖR DET FÖRSTA noggrann planering. Numera utgörs inte längre akademikerkadern av gifta män med hemmavarande fruar. Familjehänsyn gör att många väljer bort längre utlandsvistelser, det blir en kraftig självselektion.

Vid institutionen i England, där jag hade fått min arbetsplats, har jag flera kollegor som arbetar med liknande forskning som jag själv. Jag kände dem, vi har ingått i samma nätverk. Jag hade i ansökan angett de gemensamma forskningsintressena och det positiva med utbytet både för mig själv och för fakulteten – och jag trodde på det själv!

FÖR DET ANDRA: Som forskare har jag lärt mig att lösa problem, att vara kreativ och handlingskraftig, vilket är användbart inte bara i professionen utan också i praktiska livet då det gäller att hitta bostad, ordna med internet, få en fungerande arbetsplats – med andra ord ”rigga livet”. Den här gången hade jag tur med bostaden och med resvägen fram och tillbaka till universitetet. Däremot var det näst intill omöjligt att ordna en ergonomisk arbetsplats. Jag staplade pärmar ovanpå varandra för att få datorskärmen i någorlunda höjd, jag satt tidvis på en annan pärm eftersom kontorstolen lutade åt fel håll och inte gick att ställa in. Hög- och sänkbart skrivbord finns inte ens i idévärlden hos briter. Snart hade jag ”gammacke” och ont i ryggen.

FÖR DET TREDJE hade jag i god tid före resan noga kontrollerat att jag via VPN-tjänsten kunde ansluta till GU:s server och mina dokument. Väl på plats fungerade inte anslutningen och trots bästa försök från IT-avdelningen gick det aldrig att upprätta någon anslutning. En kollega hjälpte mig, jag köpte in mig på en stor Dropbox och fick merparten av mina dokument uppladdade där. Jovisst, jag vet, jag får inte lägga upp dokument på Dropbox, men forskningen

då? Jag är ju helt beroende av mina dokument!

Nästa problem var anslutningen till SCB:s server Mona (Microdata Online Access). I min forskning analyserar jag svenska registerdata, data som finns på SCB och som analyseras på deras server. Döm om min förvåning när jag efter ett par veckors analysarbete fick beskedet att jag hade gjort en otillåten inloggning. Jag fick inte logga in från utlandet (och då befann jag mig i Europa!). Det fanns ingen information om detta i det kontrakt som skrivits med SCB. Situationen löstes aldrig, jag hade att välja mellan att flytta hem eller göra något annat. Jag valde det senare. Jag förstod först i efterhand att jag hade kunnat skaffa en falsk IP-adress, det hade tydligen mer initierade kollegor inom andra discipliner gjort när de stött på samma problem (som sagt, forskare är innovativa och handlingskraftiga).

MEN SAMARBETET MED kollegor, det fungerade väl!? Neddragningar inom högskolesektorn i andra länder, speciellt i Storbritannien, har nu blivit verklighet. Alla var upptagna med att undervisa, skriva artiklar, skriva redogörelser för utvärdering av forskning och undervisning, beskriva vilken ”impact” deras olika aktiviteter hade haft eller ordna ”event” för att återkoppla forskningsresultat till ”stakeholders”. De lärare som fått forskningsmedel fick inte sina övriga arbetsuppgifter reducerade i motsvarande omfattning som forskningen skulle öka. De kunde möjligtvis frigöra tid för forskning, men det berodde på hur duktiga individuella förhandlare de var. Det fanns inte heller möjlighet till spontana och informella möten över en kopp kaffe eller lunch, tidigare lunchrum hade byggts om till kontor. Ingen av de anställda förmedlade en känsla av att vara tillfreds, nöjda med sitt arbete. Det hela överskuggades av mätningar och utvärderingar, där de som inte visade på ökande prestationer riskerade att bli utan jobb. Beskrivet bra av Zygmunt Bauman: ”Du är så bra som din senaste framgång” (men inte din näst senaste).” Skräcken för arbetslöshet är befogad. Enligt The Guardian är hälften av akademikerna timanställda och ytterligare en tredjedel visstidsanställda.

JAG MÅSTE ERKÄNNA att jag inte mådde så bra och kände mig ensam. Jag betraktar mig som en social person van att dagligen träffa kollegor. Mina föreställningar både vad gäller arbetsplatsen, kollegorna och mitt eget arbete blev inte alls så som jag hade planerat och förväntat. Men varför åkte du inte hem? frågade arbetskamrater

och vänner. Jo, därför att jag lärde mig andra saker. Istället för att arbeta med mitt forskningsprojekt och samarbeta kring ett gemensamt tema, skrev jag ett bokkapitel i en antologi vars redaktör var professorn som bjudit in mig. Jag besökte andra universitet och andra kollegor. Mina brittiska kollegor tolkade min utbytesvistelse som ”retreat”. De såg det som ett privilegium att få komma till ett annat universitet och få lugn och ro att skriva.

JAG FICK OCKSÅ insikt i vad nyliberalismen gör med forskningen och med människorna. Jag har också utvecklats personligen, fått snabb anpassningsförmåga till nya omständigheter och jag har – inte att förakta – fått ytterligare en ”tick in the box” i min cv att jag har internationella kontakter. Vad dessa egentligen innebär är det ingen som frågar.

Givetvis har vistelsen fått mig att fundera på hur bra vi själva är på att ta emot besökare. Hur underlättar vi för akademiker med partner och eventuella små barn att komma till vårt universitet? Våra lokaler och utrustning är oftast utmärkta, men hur lätt är det att bjuda in en extern föreläsare till en kurs där kursplan och litteraturlistor är fastställda sedan länge? Och där syftet med kursguiden är att på förhand ange på vilket sätt varje moment i studierna leder till målpuppfyllelse. Vi har kommit långt ifrån de gamla humboldtska idealen om *Lehrfreiheit* och *Lernfreiheit*. Är vi medvetna om det? Eller smyger sig nyliberalismen på oss liksom den gjort på de tidigare så frispråkiga brittiska forskarna?

EN UTLANDSVISTELSE är inte bara utbyte av specifik kunskap tillhörande den egna disciplinen. Du kommer att göra jämförelser och reflektera och kanske som jag bli ”vaccinerad” mot nyliberalism. Min slutsats kan trots allt bara bli: Ta chansen att byta arbetsplats om den ges, oavsett om du arbetar som administratör, forskare eller lärare.

”
»Eller smyger sig nyliberalismen på oss liksom den gjort på de tidigare så frispråkiga brittiska forskarna?«

FOTO: PETER NILSSON/ATELJÉ MARIE

CAROLINE BERGGREN
INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK
OCH SPECIALPEDAGOGIK

Så kan vi undvika fler skandaler

SEDAN SLUTET AV 2015 har Göteborgs universitet förknippats med en rad skandaler. Vi, som är förtroendevalda för Sveriges universitetslärare och forskare (SULF) i Göteborg, ser mycket allvarligt på det som hänt. Vi vill självklart att arbetsgivaren följer lagar och förordningar och utlyser anställningar. Vi önskar också en obligatorisk värdegrundsutbildning och fler tillsvidareanställningar för att skapa en arbetsplats där alla anställda kan vara sig själva och vågar vara kritiska.

Flera av de medialt uppmärksammade frågorna handlar om olovliga tjänstetillsättningar. Det är en fråga som berör. Särskilt i en bransch som präglas av många visstidsanställningar och hård konkurrens om tillsvidareanställningar. Att få anställning på en institution och kunna meritera sig är i många fall en vattendelare mellan fortsatt karriär inom akademien och att tvingas lämna den akademiska banan, en fråga som också är högst relevant för en jämställd akademi. Frågor kring anställningar och lön är också de vanligaste frågorna vi som fackliga representanter får från våra medlemmar.

Grundprincipen är att tjänster ska sökas i konkurrens och med en öppen antagningsprocess. Det är mycket problematiskt att vissa arbetsgivarrepresentanter i samband med tjänstetillsättningar frångått den värdegrund som ska prägla statligt arbete. Statens Värdegrundsdelegation har satt upp övergripande principer som är gemensamma för alla statligt anställda. Vi kan tycka att i en organisation som ska baseras på ett kollegialt styre blir dessa principer extra viktiga. En god förvaltningskultur präglas av demokrati och medbestämmande, där medarbetare måste tillerkännas ett stort mått av självständighet. Lagar och regler ska vara grunden för beslut som ska kunna motiveras och vara transparenta. Det är också viktigt att alla är lika inför lagen och att beslut är sakliga och inte grundas på tyckanden.

VI TROR PÅ EN kollegial, öppen akademi med fri åsiktsbildning, en rätt som också är grundlagsskyddad. Det ska vara högt i tak inom universitetet och det ska vara helt ok att inte tycka som ledningen. Fler tillsvidareanställningar är viktigt för att kunna uppnå detta. Det är lättare att vara kritisk om man inte är beroende av ledningens välvilja för fortsatt anställning. Det är också lättare att vara kritisk om man vet att anställningsbeslut fattas på sakliga grunder, utifrån förtjänst och skicklighet och inte påverkas av godtycke. För att se till att anställningsprocesser sköts objektivt är det viktigt med öppna och tydliga beslutsprocesser samt att beslut motiveras. Som sökande ska du känna till processens gång och få information om varför du fått eller inte fått den sökta tjänsten. Överklaganden måste tas på allvar och utredas ordentligt. Processer som även gynnar cheferna då de slipper bli anklagade för jäv och nepotism.

Vi skulle vilja se en obligatorisk utbildning i statens värdegrund för alla anställda vid Göteborgs universitet. Samtidigt måste medarbetarnas oberoende stärkas genom fler tillsvidareanställningar. För att undvika framtida skandaler är det avgörande att medarbetare vågar protestera och slå larm om medarbetare eller chefer bryter mot lagar och förordningar.

Vägen framåt är att lära av det som varit för att stärka akademien framöver. Vi jobbar för en öppen, kollegial akademi där alla anställda kan vara sig själva och vågar vara kritiska.

MAJA PELLING,
ORDFÖRANDE SULF-FÖRENINGEN GÖTEBORGS UNIVERSITET
SIGNE BORCH,
VICE ORDFÖRANDE SULF-FÖRENINGEN GÖTEBORGS UNIVERSITET
MIKAEL JOHANSSON
LEDAMOT SULF:S FÖRBUNDSSTYRELSE

ILLUSTRATION: KRISTINA EDGREN

Människor har inte sin tro skriven i ansiktet

EN PERSONS trostillhörighet kan inte avgöras genom hans utseende. Enligt Nobelpristagaren Daniel Kahneman är varje människa utrustad med två system för tänkande, ett snabbt och ett långsamt. Det snabba tänkandet letar efter snabba svar och stereotyper. Det långsamma tänkandet går på djupet och har sina tvivel. När det mänskliga medvetandet står inför en svår fråga och inte med en gång ser en lösning, säger Kahneman att det snabba systemet letar efter ett enkelt svar, som kanske inte stämmer.

Med Kahnemans ord försöker människan ersätta ett komplicerat svar med ett enkelt. Detta sker med hjälp av stereotyper, vi byter ut trostillhörighet mot hudfärg eller klädedräkt, det vill säga använder oss av folkgrupp eller sedvänja för att avgöra individens identitet. För att en person ska bära ansvaret för ett brott räcker det dock inte att identitetsbestämma personen. Brottsliga handlingar är individuella och måste utredas på individuell basis. De västerländska samhällena har individens frihet och ansvar som grundprincip. Att då lägga ansvaret för brottsliga handlingar på en trosgemenskap istället för på individen innebär en märklig logik. Återigen ersätter vi här ett komplicerat svar med ett enkelt. Istället för att undersöka omständigheterna kring den enskilda handlingen ersätter vi individen med dess samhällsgrupp och skyller brottet

på gruppen, då den är "annorlunda", utan att vilja veta specifika skillnader i individuella fall. Resultatet blir att sinnesförvirrade personer, diagnostiserade mentalsjuka, utstötta och desillusionerade enstöringar, ungdomar med kulturellt trauma och personer i säkerhetstjänsters ledband samtliga buntas ihop med terrorister, terrorister med ISIS och ISIS med muslimer i allmänhet. Detta är återigen bekvämt, då vi, istället för att ta situationen på allvar med de insikter vi får av enskilda fall, lägger skulden för privata handlingar på en hel samhällsgrupp, och finner svaret på ett socialt och politiskt sjukdomstillstånd genom att demonisera gruppen och kräva att den utesluts från de västerländska samhällena.

DET SPRÅK VI använder för att beskriva en terrorhandling är därför högst avgörande för hur den sociala diskursen om terrorism ter sig: huruvida den blir till ett öppet rasistiskt narrativ eller till en demokratisk respons på kriminella handlingar. En sådan respons måste göra skillnad på brottslingar, offer för våldets epistemologi och desillusionerade, vilseledda ungdomar med förförelsetankar.

FAYYAZ BAQIR
FÖRE DETTA GÄSTFORSKARE PÅ GÖTEBORGS
UNIVERSITET (SCHOLARS AT RISK)

Hedrades med en värja

Den 27 maj blev Karin Rönnerman, professor i pedagogik, stolt ägare av en värja. Det beror dock inte på ett nymornat intresse för fäktning.

Orsaken är istället att hon den dagen promoverades till hedersdoktor vid Åbo Akademi.

FRACK ELLER HELSVART klänning är den klädsel som gäller under en doktorspromotion vid Åbo Akademi. Den cirka två timmar långa ceremonin är helt på latin och alla doktorer får hatt och diplom, men också värja – en sed från medicinska fakulteten som sedan spridit sig till övriga delar av universitetet.

– Efter själva promotionen går alla svartklädda doktorer i procession till domkyrkan där det hålls en gudstjänst, förklarar Karin Rönnerman. Tv är där och filmar och gatorna är fulla med folk, så högtidligheterna får stor uppmärksamhet i Finland.

Åbo Akademi är det enda svenskspråkiga universitetet utanför Sverige. Trots ett gemensamt språk kan dock vissa missuppfattningar uppstå.

– Efter ceremonin var vi bjudna på middag ”med avec” på slottet. Jag undrade lite vad det var för sprit som skulle serveras men det visade sig att ”med avec” på finlandssvenska innebär ”med partner”. Dagen efter bjöd rektor på champagnelunch.

Karin Rönnerman blev hedersdoktor bland annat för att hon under 15 år ”arbetat med och forskat om lärares professionsutveckling, skolutveckling, systematiskt kvalitetsarbete i skolan och genererat ledarskap.” Hon har även varit ledande när det gäller utvecklingen av Nordiskt Nätverk i Aktionsforskning (NNAF) samt av det internationella nätverket Pedagogy, Education and Praxis, där Åbo Akademis pedagogikforskare varit delaktiga en längre tid. Bland övriga 14 nya hedersdoktorer märks bland andra Yvonne Hirdman och Herman Lindqvist.

– De andra doktorerna hade med sig stora väskor eller emballage att lägga sin värja i, förklarar Karin Rönnerman. Men det hade inte jag tänkt på så jag visste inte hur jag skulle få med vapnet på flyget. Till slut bad jag akademien att helt enkelt skicka det till mig på Pedagogien. Så nu finns värjan här och är ett väldigt fint minne med både datum och mitt namn ingraverat.

TEXT: EVA LUNDRÉN

FOTO: JOHAN WINGBORG

Karin Rönnerman är numera stolt ägare av en värja.

DOKTORS- PROMOTION

Den 21 oktober klockan 15 är det dags för den praktfulla hyllningen av doktorer, hedersdoktorer och jubeldoktorer. Alla anställda vid universitetet är välkomna till ceremonin i Kongresshallen på Svenska Mässan. Boka din plats på www.gu.se/promotionsbiljett. Antalet platser är begränsat.

FOTO: ALLAN ERIKSSON

– Att jag nu får vara med och bli jubeldoktor är en speciell känsla, säger Björn Molin.

Statsvetare i nationens intresse

Om ett par veckor går Björn Molin, som förste jubeldoktor i statsvetenskap, fram till parnassen för att ta emot fakultetens hyllning. Bakom sig har han en lång politisk karriär, bland annat som handelsminister, då han lärde känna Henry Kissinger och Robert Mugabe.

I STATSVETENSKAPLIGA institutionens personalrum sitter Björn Molin i soffan och pratar livligt med Sören Holmberg och Jonas Hinnfors. Det visar sig att Sören Holmberg, grundare av SOM-institutet och en av de stora inom Sveriges valforskning, hade Björn Molin som lärare.

– Det var häftigt att få träffa honom igen, säger Björn entusiastiskt. Jag har alltid känt stor respekt för Sören. När han tenderade muntligt i statsvetenskap tänkte jag att det var en ovanligt begåvad ung man. Sören berättade då att han skulle satsa på historia, men på något sätt lyckades jag övertala honom att bli statsvetare.

Att tacka ja till utnämningen som jubeldoktor var en självklarhet, berättar Björn Molin.

– Båda mina föräldrar har disputerat här, min mor i klassiska språk och min far i litteraturhistoria. Men det är först nu när jag kommer tillbaka till den vetenskapliga miljön som jag förstår hur stort det är. Jag blev väldigt glad och upprymd att få träffa alla här.

Björn Molin berättar att hans mor, Anna Rödning, var den första kvinnan som disputerade vid Göteborgs högskola 1927. Femtio år senare blev hon den första kvinnliga jubeldoktor.

– Det var verkligen inte lätt att vara akademisk kvinna på 1920-talet. När hon disputerade beskrevs hon i GP som ”denna lilla tappra kvinna som försvarade sig mot tre vuxna manfolk”.

Att det blev statsvetenskap istället för humaniora, tror han beror på en tillfällighet. Under en föreläsning om poeten Creutz kände han sig oinspirerad och gick istället på statsvetaren Georg Andréns seminarium som handlade om premiärministrarna under drottning Victorias tid.

– Sedan var jag fast.

Under studietiden var han aktiv i Liberala studenterna. När det var dags för 1966-års val blev Björn motvilligt övertalad att stå på tionde plats i fullmäktiges tredje valkrets i Göteborg.

– 1966 års val blev ett kanonval för Folkpartiet, så jag halkade in. Där kunde jag förstås inte hålla tyst och ganska snart hamnade jag i kommunstyrelsen. Det var första gången sedan rösträtten som det blev borgerlig styre i Göteborgs kommun, det var oerhört spännande att få vara med om det.

I sin memoarbok *Ingen väg tillbaka* från 2002 skildrar Björn Molin den dramatiska samhällsutvecklingen under 1970- och 1980-talen, en tid som präglades av täta regeringsskiften och politisk oro. Han var bland annat kommentator på valvakan 1976, som ägde rum på restaurang Råkan.

– Det var en speciell upplevelse att förmedla bilden av det första maktskiftet på 40 år.

SOM HANDELSMINISTER i början av 1980-talet träffade han många utländska politiker och ledare. En av dem som gjorde starkast intryck på honom var Henry Kissinger.

– Han var verkligen karismatisk. Vi var båda statsvetare men i grunden hade vi nog olika uppfattningar. Sista gången jag träffade honom var på P-G Gyllenhammars 50-års-bjudning i skrythuset på Hisingen. I kön bakom mig för att lämna över presenter stod Henry Kissinger och jag begrep inte varför han väntade. Men han insisterade och vi talade en stund med varandra.

Björn Molin disputerade 1965 med en avhandling om tjänstepensionsfrågan (ATP). Nu femtio år senare blir han jubeldoktor. Under åren har han varit lektor i statsvetenskap, lokalpolitiker, riksdagspolitiker, handelsminister och landshövding. Dessutom har suttit i olika styrelser, bland annat som representant i GU:s styrelse under åren 1988–1997 och som ordförande för Kristinebergs marina forskningsstation på 1990-talet.

Flera gånger träffade han också Robert Mugabe som hade blivit premiärminister för det nya självständiga Zimbabwe.

– Det var länge sedan, men Mugabe kommer jag ihåg som en utomordentligt begåvad och historiskt kunnig person. Sverige hade ju under lång tid gett ekonomiskt stöd till frihetsrörelsen och det satte Mugabe stort värde på. När vi skiljdes åt sista gången i Stockholm fick jag en fin personlig gåva, en vacker skulptur av en känd afrikansk konstnär.

Efter valet 1985 meddelade Björn, trots Folkpartiets framgångar, att han inte ville fortsätta som politiker. Ett halvår senare, en månad innan Olof Palme blev mördad, utsågs han till landshövding.

Vad har du lärt dig under åren?

– Att ha respekt för andra människor, länder och kulturer. Inte leva i föreställningen att man är bäst själv. Jag inbillar också mig att min relativt korta vetenskapliga bana här bidrog till att ge mig respekt för fakta i politiska skeenden.

Under åren 1988–1997 satt Björn Molin i GU:s styrelse som allmänrepresentant.

– Jag hade förmånen att få vara med och utse två rektorer: Jan Ling och Bo Samuelsson. Men den tiden präglades också av en allt svårare gränsdragning mellan forskningens frihet och det växande allmänintresset.

Som son till den första kvinnliga doktorn och jubeldoktor vid GU tycker Björn Molin att det känns ärofyllt att själv nu få kliva upp på scenen.

– Oh, det ska bara bli roligt! Jag har plockat fram min gamla frack och har lämnat in den till skraddaren. För första gången tänker jag bära Konungens medalj.

NY PÅ JOBBET

SOFIA ALSTAM är ny handläggare vid personalenheten och praktiksamordnare för nyanlända akademiker.

PER-OLA ANDERSSON är ny adjungerad professor i hematologi.

STEFAN BERGMAN är ny professor i allmänmedicin.

GIRMA BERHANU är ny professor i pedagogik.

MATS BRITTEBERG är ny adjungerad professor i ortopedi.

GREGG BUCKEN-KNAPP är ny professor i offentlig förvaltning.

GUIDO BUENSTORF är ny gästprofessor i innovation och entreprenörskap.

GÜL CALIKLI är ny biträdande universitetslektor vid på institutionen för data- och informationsteknik.

HANNA HALLGREN är ny professor i litterär gestaltning. Hon debuterade 2001, har publicerat åtta böcker, och disputerade 2008 vid Linköpings universitet på avhandlingen *När lesbiska blev kvinnor*.

lesbiska blev kvinnor.

ANNIKA VON HAUS-WOLFF är ny adjungerad professor i fotografi.

GUNILLA HERMANSSON är ny professor i litteraturvetenskap. Ett av hennes forskningsprojekt handlar om hur kvinnliga svenska författares verk spridits internationellt.

PER HOLMBERG är ny professor i svenska språket med inriktning mot språkbruksforskning.

JOANNE HORTON är ny gästprofessor i företagsekonomi, särskilt externredovisning.

REBECKA JÖRNSTEN är ny professor i biostatistik och tillämpad statistik.

MARIT KIRKEVOLD är ny gästprofessor i omvårdnad.

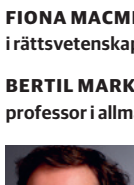
DANNIE KJELD-GAARD är ny gästprofessor i marknadsföring.

JENNIE KNUTSSON är ny biträdande chef på personalenheten. Hon kommer närmast från Havs- och vattenmyndigheten.

ANDREAS LANGE är ny gästprofessor i nationalekonomi.

FIONA MACMILLAN är ny gästprofessor i rättsvetenskap.

BERTIL MARKLUND är ny adjungerad professor i allmänmedicin.

CASEY W. MILLER är ny gästprofessor i fysik, särskilt experimentell spinntrik.

LOUISE MORLEY, University of Essex, England, och **NEIL SELWYN**, Monash University i Melbourne, Australien, har båda tilldelats Waernska professuren 2016/2017 och placerats som gästprofessorer vid institutionen för pedagogik och specialpedagogik respektive institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande.

MOHAMMAD MOUSAVI är ny gästprofessor i software engineering.

SILVANA NAREDI är ny vice ordförande i utbildningsnämnden.

DEBORAH OXLEY är ny gästprofessor i ekonomisk historia.

KERSTIN ROEDER är ny gästprofessor i nationalekonomi.

MARIA ROSVALL är ny professor i socialmedicin.

NINNI SERNERT är ny professor i experimentell ortopedi.

SABINA SIEBERT är ny gästprofessor i management.

OLA SIGURDSON är ny ordförande i styrgruppen för Jonseredsverksamheten. Han efterträder Bengt-Ove Boström.

JÖRGEN SVENSSON är ny säkerhetschef för Göteborgs universitet sedan 1 september. Han efterträder Leif Bouvin som varit säkerhetschef under drygt 14 år. Jörgen Svensson har haft flera

tidigare positioner som säkerhetschef, bland annat från Gunneboknsernen. Han har en utbildningsbakgrund från Försvarsmakten, varifrån han är certifierad säkerhetschef.

ROLF SKOG är ny adjungerad professor i bolags- och börsrätt med inriktning mot svenskt och europeiskt reglerings- och harmoniseringsarbete.

NILS SPANGENBERG är ny adjungerad professor i scenisk gestaltning med inriktning mot musikdramatik.

MADELEINE AKBAS TESANOVIĆ är ny administrativ chef på institutionen för globala studier.

KARIN THORBURN är ny affilierad professor i finansiell ekonomi.

CECILIA WALLERSTEDT, docent i pedagogik, är ny prefekt vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande. Hon har tidigare varit musiklärare och disputerade 2010

på avhandlingen *Att peka ut det osynliga i rörelse: En didaktisk studie av taktart i musik*. Ny proprefekt är universitetslektor **ANNIKA BERGVIKEN RENSFELDT**.

TAO WANG är ny gästprofessor i atmosfärskemi.

MARC-PHILIPPE WELLER är ny gästprofessor i civilrätt.

SEBASTIAN WESTENHOFF är ny professor i biofysikalisk kemi.

HELENE WHITTAKER är ny prefekt vid institutionen för historiska studier. Hon är professor i klassisk arkeologi och antik historia och forskar om den grekiska bronsåldern. Ny proprefekt är docent **HENRIK JANSSON** som forskar om vikingatiden samt om tidig medeltid.

Följande personer är nyanställda vid institutionen för data- och informationsteknik: **FRANCISCO DE OLIVIERA NETO**, **GÜL CALIKLI** och **JENNIFER HORKOFF** är nya biträdande universitetslektorer vid avdelningen för software engineering, där även **DUSAN KALANJ** är ny projekt-

assistent. Dessutom är **ALEXANDER SCHLIEP** ny universitetslektor vid avdelningen för computer science och **PABLO PICAZO-SANCHEZ** ny postdoktor vid avdelningen för software technology.

UTMÄRKELSER

The Lijphart/Przeworski/Verba Best Dataset Award har tilldelats V-Dem, Varieties of Democracy vid GU. Priset delades ut den 3 september under the American Political Science Associations årliga konferens som i år hölls i Philadelphia.

- Det känns lite som att vinna en Oscar, förklarar **Staffan I. Lindberg**, föreståndare för V-Dem. Priset innebär ett stort erkännande av att det vi håller på med är av högsta möjliga vetenskapliga kvalitet.

V-Dem:s databas, som innehåller 16 miljoner data över 173 länder och 115 år, är den största i sitt slag i hela världen och dessutom gratis tillgänglig för alla intresserade. Databasen möjliggör forskning om demokrati utifrån praktiskt taget alla aspekter. Också online-kurser finns kopplade till databasen.

- 2009 gick priset till Quality of Government-institutet. Göteborgs universitet och University of Michigan är de enda lärosäten som fått priset två gånger.

Alexandre Antonelli, professor i systematik och biodiversitet, är en av åtta framstående unga forskare som har valts in i Sveriges unga akademi.

Jonas Linderöth, professor i pedagogik vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande, har erhållit utnämningen Distinguished Scholar av den internationella

spelvetenskapliga organisationen Digital Games Research Association, DiGRA.

Håkan Möller, professor i litteraturvetenskap, har blivit invald i den Finska Vetenskaps-Societeten. Den grundades 1838 och benämns som en fri vetenskapsakademi,

bestående av fyra olika vetenskapliga sektioner.

Puja Shahrouki tilldelas Gunnar Svedbergs pris 2016. Han får priset för sin gärning inom organisationen Studenter i forskning, Sahlgrenska akademien, som lyckats knyta till sig

drygt 50 handledare som stöttar studenterna i deras forskning.

Eddi Omrcen har blivit invald i den rådgivande kommittén för International Sustainable Campus Network, ISCN.

Anders Omstedt, professor i oceanografi, har av the Baltic Earth Science Steering Group samt the Baltic Earth and BALTEX scientific communities tilldelats pris för enastående

insatser. Han har bland annat varit en aktiv ledamot av the BALTEX Science Steering Group ända sedan starten samt drivande inom flera projekt. Övriga pristagare är Sirje Keevallik från Tallinns tekniska universitet och Hans von Storch Helmholtz-Zentrum Geesthacht, Tyskland.

EVENEMANG

Global Challenges-seminarium

Kvinnor som måltavlor i krig och aktörer i fredsarbete är titeln på föredraget den 17 oktober kl 14-16 i Vasaparken. Föreläsare är Dennis Mukwege, läkare från Kongo, som hjälper våldtagna kvinnor.

Öppen föreläsning och samtal med Karen Barad, hedersdoktor vid Konstnärliga fakulteten. Med sin bok *Meeting the Universe Halfway: Quantum Physics and the Entanglement of Matter and Meaning* (2007), har Karen Barad tillfört viktig kunskap inom fysik, feministisk teori och filosofi, med fokus på frågor som rör vetenskap och rättvisa.

Datum: Lördagen den 22 oktober kl. 13:00-16:00.

Plats: Sjöströmsalen, Högskolan för scen och musik, Artisten.

En timme på Pedagoger - höstens populärvetenskapliga serie på Utbildningsvetenskapliga fakulteten går av stapeln fyra oktobertorsdagar: <http://uf.gu.se/samverkan/popularvetenskap>.

1. Så påverkar betygen elevernas motivation

Universitetslektor Alli Klapp, institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Torsdag 6 oktober, kl. 17-18, sal AK2 137, Pedagoger hus A källarplan.

2. Brottsplats skola

Docent Johannes Lunneblad, institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande.

Torsdag 13 oktober, kl. 17-18, sal BE 036, Pedagoger hus B entréplan.

3. Manliga elitidrottare får problem

Docent Owe Stråhlman, institutionen för kost- och idrottsvetenskap.

Torsdag 20 oktober, kl. 17-18 i sal AK2 136, Pedagoger hus A källarplan.

4. Övertro på digitala teknikens betydelse i skolan

Universitetslektor Catarina Player-Koro, institutionen för didaktik och pedagogisk profession.

Torsdag 27 oktober, kl. 17-18 i sal AK 2 136, Pedagoger hus A källarplan.

6-7 oktober

Nordisk konferens i aktionsforskning, Noralf, Pedagoger

Det Nordiska nätverket för aktionsforskning (NNAF) och Aktionsforskningskollegiet anordnar NORALF-konferens för nionde gången. Konferensen är öppen för alla som är intresserade av och arbetar med utveckling av en pedagogisk praktik genom aktionsforskning.

Månadens akademiska uttryck

Floskel

Floskel kommer från latinets flosculus, som betyder 'liten blomma'. På spanska är det fortfarande en botanisk term, medan det för oss har fått betydelsen 'vältaglighetsblomster' och kommit att avse innehållstomma klichéer. Inom universitetsvärlden har vi länge haft de akademiska flosklerna, men med den tilltagande styrningen och ökande administrativa bördan kan vi njuta alltmer också av byråkratins floskler, som de senaste åren har präglats av NPM-konsulternas språkliga uppfinningsrikedom.

Rektor, lektor och docent

Substantivera de tre latinska verben *regere*, *legere* och *docere* och vips har du tre av universitetets tjänstetitlar. Rektorn är den som regerar. Lektorn är den som läser, eller kanske snarare föreläser. Docenten är den som docerar. Men eftersom docera på svenska för tankarna till det förnumstigt överlägsna, så är väl undervisa en lämpligare beteckning. Tillsammans utgör regenten, föreläsaren och undervisaren en ryggrad i universitetets verksamhet.

Ylva Byrman, doktorand i nordiska språk vid institutionen för svenska språket, medverkar regelbundet i radioprogrammet *Språket i P1*.

Vinn biobiljetter!

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi tre vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Hur många minuter bör man träna per vecka på måttligt eller intensiv nivå?
2. Hur många alumner ingår i Alumndatabasen?
3. Varför kallas furst Vlad III av Valakiet också för Dracula?
4. Vad hette Björn Molins mor, den första kvinnan som disputerade vid Göteborgs högskola?
5. Var finns det enda svenskspråkiga universitetet utanför Sveriges gränser?

Eventuell vinstskatt betalas av vinnaren.

Förra numrets vinnare av biobiljetter är:

Eliza Cheung, ekonomiadministratör, institutionen för kemi och molekylärbioologi
Karin Ratas, ekonomiadministratör, området för verksamhetsstöd
Pia Williams, professor vid institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande

De rätta svaren från förra numret är:

1. Platzer.
2. Camilla Torstensson och Jennie Toppari.
3. Wellington, Nya Zeeland.
4. 18 procent.
5. *Connecting Analytical Thinking and Intuition - and the Nights Abound with Inspiration.*

GU Journalen gratulerar vinnarna!

Skicka ditt svar till GU Journalen, gu-journalen@gu.se. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar även vinnarna i nästa nummer.

Vetenskap och konst förenas

Hur kontrollerar man var i huden ett läkemedel kan frisättas? Det är en av flera frågor som studeras i ett samarbetsprojekt mellan GU och Malmö högskola.

Men vad har det med konst att göra?

FÖR JOANNE BERRY, lärare, forskare och doktorand vid Birmingham City University, hänger forskning och konst i allra högsta grad ihop.

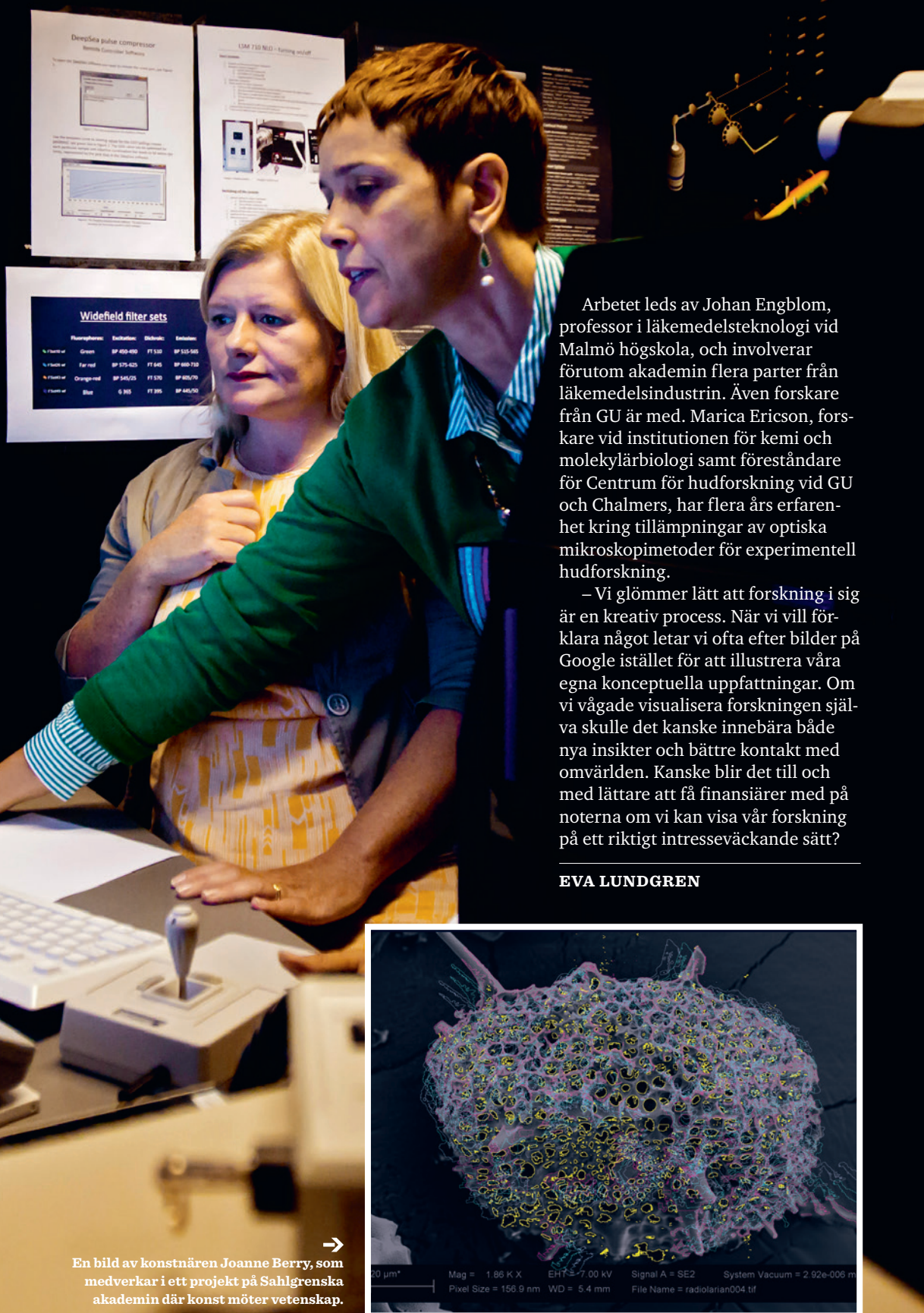
– Förr, innan det fanns kameror, var ju forskare antingen konstnärer själva eller arbetade nära en konstnär. Idag kanske kopplingen konst–vetenskap känns mindre självklar men ändå finns den där. Själva är jag oavbrutet fascinerad av den vetenskapliga processen, från den teoretiska bakgrunden till studierna vid mikroskopet.

Det var förra året som Julia Fernandez-Rodriguez, föreståndare för Centre for Cellular Imaging vid Sahlgrenska akademien, fick se en utställning med Joanne Berrys verk.

– Hennes konst i två och tre dimensioner, inspirerade av mikroskopbilder, gjorde mig nyfiken på vad hon skulle kunna göra med de bilder vi tar hos oss. Vi skrev en Erasmusansökan och nu är hon här på en veckas utbyte.

Bilderna kommer från ett forskningssamarbete mellan Malmö högskola och Göteborgs universitet. Forskningsprojektet handlar om att förstå hur läkemedel som ges via huden, exempelvis mot eksem, kan vara verksamma på exakt rätt ställe, och inte föras vidare in i kroppen.

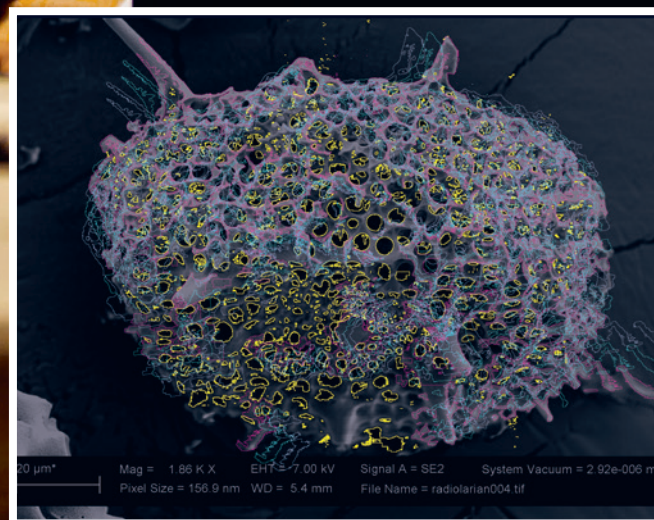
Julia Fernandez-Rodriguez visar mikroskopbilder för konstnären Joanne Berry från Birmingham.

Arbetet leds av Johan Engblom, professor i läkemedelsteknologi vid Malmö högskola, och involverar förutom akademien flera parter från läkemedelsindustrin. Även forskare från GU är med. Marica Ericson, forskare vid institutionen för kemi och molekylärbiologi samt föreståndare för Centrum för hudforskning vid GU och Chalmers, har flera års erfarenhet kring tillämpningar av optiska mikroskopimetoder för experimentell hudforskning.

– Vi glömmar lätt att forskning i sig är en kreativ process. När vi vill förklara något letar vi ofta efter bilder på Google istället för att illustrera våra egna konceptuella uppfattningar. Om vi vågade visualisera forskningen själva skulle det kanske innebära både nya insikter och bättre kontakt med omvärlden. Kanske blir det till och med lättare att få finansierare med på noterna om vi kan visa vår forskning på ett riktigt intresseväckande sätt?

EVA LUNDGREN

En bild av konstnären Joanne Berry, som medverkar i ett projekt på Sahlgrenska akademien där konst möter vetenskap.